

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«ІНОЗЕМНА МОВА ДЛЯ МІЖНАРОДНИХ ТЕСТІВ TOEFL ТА IELTS»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Екстремальна та кризова психологія»

із теми 1.1 **«Предмет і завдання курсу. Структурні особливості завдань міжнародних тестів TOEFL та IELTS. Вимоги до виконання тестових завдань»**

Вид заняття: лекція

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: ст. викл. Старова О. О.

Тема 1.1. Предмет і завдання курсу. Структурні особливості завдань міжнародних тестів TOEFL та IELTS. Вимоги до виконання тестових завдань

I. Мета

Практична: повідомлення теоретичних відомостей із теми заняття.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання.

III. Література

1. Black M., Capel A. Cambridge Objective IELTS. Workbook with Answers. +CD. Cambridge University Press 2006.

2. Cambridge practice tests for IELTS 5. +CD. Cambridge University Press 2006.

3. Gear J., Gear R. Cambridge Preparation for the TOEFL Test. 4th Ed. Cambridge University Press 2006.

4. Hopkins D., Cullen P. Cambridge Grammar for IELTS with answers. Self-study reference and practice. Cambridge University Press 2006.

5. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Reading Skills. Macmillan 2006.

6. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Writing Skills. Macmillan 2006.

7. Phillips D. Longman Complete Course for the TOEFL Test. Preparation for the Computer and Paper Tests. Longman 2001.

8. Preshous J. Improve Your Skills: Listening & Speaking for IELTS 6.0–7.5 Student's Book Pack with Macmillan Practice Online and Answer Key. Macmillan 2014.

9. Sahanaya W. IELTS Preparation and Practice: Practice Tests with Key. Oxford University Press. 2002.

10. Sharpe Pamela J. Barron's Practice Exercises for the TOEFL. 6th Ed. Barron's 2007.
11. The Official Guide to the TOEFL IBt with CD-ROM, 3rd Ed. ETS 2009.
12. TOEFL Test Preparation Kit. Audio Cd. 2nd Ed. ETS 2000.

IV. ТЗН: дидактичний матеріал.

Хід заняття

I. Організаційний момент:

- рапорт чергового;
- запис дати й теми на дошці, у зошитах.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

Лекція викладача.

1. Предмет і завдання курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Іноземна мова для міжнародних тестів TOEFL та IELTS» є розвиток іншомовних комунікативних компетентностей слухачів, необхідних для успішного складання міжнародних тестів TOEFL та IELTS».

Завдання: основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова для міжнародних тестів TOEFL та IELTS» є:

- ознайомлення зі структурою завдань міжнародних тестів TOEFL та IELTS, вимогами до їх виконання та критеріями оцінювання;
- формування лексичної та граматичної компетенції відповідно до вимог тестів TOEFL та IELTS;
- удосконалення навичок і вмінь рецептивної та мовленнєвої діяльності в умовах усного й письмового спілкування, необхідних для складання міжнародних тестів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- структурні особливості завдань міжнародних тестів TOEFL та IELTS, вимоги до їх виконання та особливості оцінювання;
- граматичні засоби, за допомогою яких можна трансформувати лексичні одиниці англійської мови в осмислене висловлювання з метою вираження широкого спектру понять, відношень та причинно-наслідкових зв'язків;
- правила синтаксису й пунктуації, які дозволяють розпізнавати й створювати

різноманітні за стилем усні та письмові висловлювання;

уміти:

- сприймати на слух монологічні, діалогічні та полілогічні висловлювання, різні за тематикою та стилем;
- розрізняти експліцитне та імпліцитне значення лінгвоодиниць, особливості інтонування та логічного наголошування;
- реагувати на основні ідеї та розпізнавати суттєво важливу інформацію під час участі в дискусіях і бесідах, сприйняття аудіальної інформації;
- будувати монологічне висловлювання, чітко аргументуючи свою думку щодо широкого кола питань, пов'язаних із побутом, навчанням, фаховою діяльністю, суспільним життям;
- розуміти автентичні тексти загальної тематики, кореспонденцію, інструкції, пояснення до графіків та діаграм, рекламні повідомлення;
- писати зрозумілі, деталізовані тексти різного стилю та тематики, пов'язані з особистою й професійною сферами;

мати навички:

- розпізнавання та використання складних граматичних конструкцій і словотвірних засобів англійської мови;
- оформлення особистої й ділової кореспонденції;
- заповнення бланків документів із високим ступенем лексичної та граматичної коректності.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)»:

- здатність до візуального та аудіального сприйняття англомовних висловлювань у різних комунікативних ситуаціях;
- здатність до здійснення ефективної усної та письмової комунікації англійською мовою з широкого кола тем.

2. Загальна характеристика міжнародних тестів TOEFL та IELTS

Міжнародний сертифікат про знання іноземної мови можна отримати, склавши спеціальний іспит з іноземної мови. Такий іспит або систему іспитів розробляють і підтримують відповідні організації. Наприклад, у США всю діяльність із тестування забезпечує Educational Testing Services (ETS). Саме ця організація розробила й приймає іспити TOEFL, складання яких дає єдиний американський сертифікат, що підтверджує практичне володіння англійською мовою і який приймають усі навчальні заклади та інші організації США.

Не слід плутати міжнародні сертифікати із сертифікатами міжнародного зразка, які видають багато мовних курсів. Міжнародні сертифікати — це документи, що видаються з дозволу однієї з усесвітньо відомих організацій, які є єдиними для всіх країн, у яких вони діють. Сертифікати міжнародного зразка — це свідоцтва про закінчення курсів, перекладені іноземною мовою й скріплені двома печатками. Їх можуть видавати будь-які курси.

Зазвичай іспит для отримання сертифіката на підтвердження загального знання мови складається з кількох частин: розуміння тексту, письмове завдання, граматичний тест і перевірка усного мовлення.

TOEFL (*Test of English as a Foreign Language*) — тест з англійської мови як іноземної, який розроблений і проводиться американської Службою тестування в галузі освіти (Educational Testing Services — ETS).

Сертифікат TOEFL необхідний для вступу до більш ніж 2400 коледжів та університетів США і Канади. TOEFL визнають у вищих навчальних закладах, бізнес-структурах, наукових центрах інших англійських держав, а також приблизно в 150 інших країнах світу. Крім того, TOEFL використовується для оцінки рівня володіння мовою урядовими структурами, міжнародними організаціями, що надають освітні гранти. TOEFL може визнаватися навіть у Великобританії, причому в цій країні постійно діють чотири екзаменаційні центри TOEFL.

До середини 1998 кандидати в усьому світі склали «паперовий» TOEFL, який англійською називається *paper-based*, або *standard* — «стандартний». З липня 1998 року кандидати в більшості країн світу складають новий, комп'ютерний варіант TOEFL — *computer-based*, або *nonstandard*, що має низку істотних відмінностей.

У новому TOEFL менше запитань, а максимальний бал такого іспиту дорівнює 300. Для підрахунку відповідності результатів «нового» TOEFL результатам «старого» створені спеціальні таблиці, які можна знайти в інформаційних бюлетенях ETS. Іспит тепер складається з чотирьох частин.

Перші дві частини (аудіювання та граматичний тест) стали адаптивними (*adaptive*), тобто їхня складність змінюється залежно від того, як ви виконуєте завдання. Це дозволяє більш раціонально використовувати відведений на тест час, не заціклюючись на складних запитаннях. Крім того, під час оцінки результату іспиту легкі запитання «важать» у балах менше від складних.

Educational Testing Services не лише перевіряє роботи й видає сертифікати, а й може на ваше прохання вислати результати іспитів у будь-яку з чотирьох зазначених вами організацій. Представниками ETS по всьому світу є відділення компанії *Sylvan Learning Systems, Inc.*

Зареєструватися на іспит в Україні можна в київському офісі IREX (*International Research & Exchange Board*), де ви отримаєте пакет реєстраційних документів. Їх треба заповнити та надіслати до Нідерландів за 6 тижнів до дня складання іспиту, приклавши документ про оплату. Якщо ви все правильно заповнили й оплатили, реєстраційний центр у Нідерландах надішле вам поштою дозвіл на складання іспиту — *TOEFL Admission Ticket and Photo File Record* — і призначить дату.

Загальна тривалість іспиту TOEFL — **чотири години**. Крім обов'язкових чотирьох частин, ви можете одночасно (попередньо заявивши про своє бажання) скласти тест з усної англійської (TSE). У цьому разі до третьої години додають ще 20 хвилин. Оцінки TOEFL складаються з трьох груп: Listening, Structure / Writing, Reading — кожна від 0 до 30 балів. Загальний бал (від 0 до 300) обчислюється за спеціальною формулою з урахуванням складності запитань. Офіційні результати ви отримаєте приблизно через три тижні, вони вважаються дійсними протягом двох років.

Після закінчення іспиту ви можете одразу ж, не виходячи з екзаменаційної кімнати, дізнатися кількість набраних балів або, не дізнаючись результат, попросити його скасувати.

Якщо ви вирішили навчатися або працювати у Великобританії, доведеться скласти «англійські іспити», тобто ті, які визнають у навчальних закладах та організаціях Великої Британії. До них належать IELTS, Кембриджські іспити (UCLES), Оксфордські іспити (OXFORD / ARELS), випробування ESOL (PITMAN) і іспит TRINITY.

Середній рівень IELTS, необхідний для вступу в англійський університет, — від 5,5 до 8 балів. Більшість англійських університетів вважає достатнім для вступу наявність

кембриджського сертифіката CAE (Certificate of Advanced English), хоча окремі приймають і FCE (First Certificate in English).

IELTS, як і Кембриджські іспити UCLES, BEC і CEELT, приймають тільки в Британській раді. Ряд навчальних центрів, сертифікованих цією організацією, може офіційно підготувати кандидата до складання іспиту й допомогти в реєстрації.

IELTS (*International English Language Testing System*) розроблений Британською радою спільно з екзаменаційними службами UCLES (Великобританія) і *International Development Programme of Australian Universities and Colleges* (Міжнародна програма розвитку австралійських університетів і коледжів). Сертифікат IELTS, що засвідчує практичне володіння мовою, визнається більшістю університетів Великобританії, Австралії та Нової Зеландії. У США приймається лише в кількох університетах, наприклад у City University, Oregon State University, University of California (Berkeley), Wichita State University (Kansas).

3. Вимоги до виконання тестових завдань

Тест **IELTS** має два різновиди — *Academic* та *General*, тоді як **TOEFL** має лише одну форму — *Internet Based (iBT)*. Якщо порівнювати складність тестів, то IELTS General значно простіший, аніж TOEFL, однак він підходить лише для трудової еміграції до Канади, Австралії, Великобританії тощо. Тому повноцінним аналогом TOEFL iBT є саме IELTS Academic. Обидва ці тести є загальноприйнятими, і їхні результати приймаються більшістю вишів світу за умови, що навчання проводять англійською мовою. На сьогодні багато північноамериканських вишів визнають результати IELTS.

Першою суттєвою відмінністю між тестами є те, що TOEFL складають через Інтернет, тому всі завдання знаходяться в комп'ютері й слід звикнути до цього. Натомість IELTS є письмовим тестом і складається у звичній і зрозумілій кожній людині формі — на папері. Більше того, розмовна частина TOEFL теж проводиться в Інтернеті, тобто кандидат змушений розмовляти з комп'ютером і відповідати на запитання, що виникають на екрані. Ця обставина інколи може призвести до неможливості сконцентруватися й негативного результату, незважаючи на доволі добрі розмовні навички. На противагу цьому IELTS складають особисто з екзаменатором, який може допомогти розпочати розмову, розуміючи стресову атмосферу під час тесту, і розпочне розмовну частину з простих, зрозумілих запитань.

Слід також звернути увагу, що тестова система IELTS має загальнодоступну базу результатів для всіх охочих, тому кандидат не повинен думати про те, у які конкретні виші хоче надіслати свої результати до складання тесту. TOEFL не передбачає такої можливості, і перед складанням тесту слід вказати 4 організації, у які ви б хотіли надіслати результати свого тесту. У разі необхідності більшої кількості копій результатів людина має сплатити суму в розмірі 17 доларів за кожен примірник надісланої копії.

Ще одною відмінністю між цими тестами є те, що TOEFL базується на використанні лише North-American English, тоді як IELTS — це комбінація British, Australian, Canadian and American English.

Порівняльна таблиця тривалості та змісту цих тестів

	IELTS	TOEFL
Duration	2 hours 45 min	4 hours
Writing	60 min 2 tasks:	50 min 2 tasks:

	<ul style="list-style-type: none"> • 4-5 paragraph essay — 200–250 words • Description of a table, chart or graph — 150-200 words 	<ul style="list-style-type: none"> • 5 paragraph essay — 300-350 words • Personal opinion about given information — 150-225 words
Listening	30 min — 40 questions 4 passages, 10 questions each	40 to 60 min 6–9 passages, 5–6 questions each
Reading	60 min — 40 question 3 passages — 20 min each, containing 13-14 questions each	60 to 100 min 3 to 5 passages — 20 min each, containing 12-14 questions each
Speaking	11-14 min 3 sections	6 min 6 questions — 1 min each

Тепер розгляньмо більш детально кожен із секцій тесту. Як видно з таблиці, TOEFL триває майже 4 години, тоді як IELTS — лише 2 години 45 хвилин. Обидва тести містять **4 основні частини: Writing, Listening, Reading, Speaking**, однак кожна частина має свої нюанси та особливості. Наприклад, секція **Listening** у TOEFL складається з 6-9 уривків, кожен із яких містить 5-6 завдань різноманітного плану. Після прослуховування цих уривків надають час на відповіді, тобто слід занотувати зміст прослуханого, а потім відповідати на запитання. Усі завдання в секції Listening у TOEFL складені за принципом *multiple choice*. Своєю чергою, IELTS містить лише 4 уривки для прослуховування, кожен уривок містить 10 запитань про зміст уривку. На відміну від TOEFL, в IELTS усі запитання подаються перед прослуховуванням уривків, тому є можливість звернути увагу лише на ту інформацію, яка містить відповіді на поставлені питання. Види завдань є більш різноманітними й містять не лише *multiple choice*, а також *matching, filling charts, filling the blanks*.

Секції **Reading** в обох тестах схожі — приблизно однакова кількість завдань, тривалість проведення та розміри уривків. Різниця в тому, що в TOEFL кількість уривків тексту може коливатись від 3 до 5, тоді як в IELTS — завжди 3 уривки; у TOEFL усі уривки рівноцінні за складністю й розміром, тоді як в IELTS ці уривки градуйовані від простішого (перший) до складнішого (останній).

Те саме можна сказати стосовно секції **Writing**. В обох тестах вона містить перше простіше завдання, яке вимагає написання тексту об'ємом 150-200 слів, і друге — більш складне завдання, яке вимагає написання есе на задану тему обсягом 200-250 слів для IELTS і 300-350 слів для TOEFL. Відмінність полягає в тому, що в IELTS перше завдання вимагає описати графік, таблицю чи схему, використовуючи спеціалізовану лексику, а в TOEFL це теж саме есе, що продовжує прочитаний або прослуханий матеріал із висловленням власної думки.

Секції **Speaking** у цих тестах абсолютно різні як за тривалістю, так і за формою. Як було зазначено раніше, в IELTS спілкування відбувається з живою людиною, а в TOEFL відповідати слід у мікрофон комп'ютера. *IELTS Speaking section* містить три основні частини: *General question* (триває від 4 до 5 хвилин) — відповідь на загальні запитання про сім'ю, роботу, захоплення, уподобання тощо; *Monologue* (1-2 хвилини) — коротка розповідь на задану тему; *Discussion* (6-7 хвилин) — висловлення власної думки у відповідь на запитання екзаменатора, пов'язані з темою, яка була висвітлена в другій частині секції. *TOEFL Speaking section* складається з 6 запитань різноманітної тематики. Для відповіді на кожне з них

надається до 1 хвилини, після чого звучить звуковий сигнал, який повідомляє про закінчення відведеного часу на відповідь.

*За матеріалами інформаційних ресурсів <http://osvita.ua/languages/article/6720/>,
<https://greenforest.com.ua/journal/read/ielts-chi-toefl-that-is-the-question>.*

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання:

- вивчити конспект лекції.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«ІНОЗЕМНА МОВА ДЛЯ МІЖНАРОДНИХ ТЕСТІВ TOEFL ТА IELTS»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Екстремальна та кризова психологія»

із теми 1.3 **«Критерії та особливості оцінювання результатів іспитів TOEFL та IELTS»**

Вид заняття: лекція

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: ст. викл. Старова О. О.

Тема 1.3. Критерії та особливості оцінювання результатів іспитів TOEFL та IELTS

I. Мета

Практична: 1) повідомлення теоретичних відомостей із теми заняття; 2) навчання норм усного спілкування за темою заняття; 3) удосконалення граматичних знань щодо відмінностей усного та письмового мовлення.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання.

III. Література

1. Black M., Capel A. Cambridge Objective IELTS. Workbook with Answers. +CD. Cambridge University Press 2006.

2. Cambridge practice tests for IELTS 5. +CD. Cambridge University Press 2006.

3. Gear J., Gear R. Cambridge Preparation for the TOEFL Test. 4th Ed. Cambridge University Press 2006.

4. Hopkins D., Cullen P. Cambridge Grammar for IELTS with answers. Self-study reference and practice. Cambridge University Press 2006.

5. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Reading Skills. Macmillan 2006.

6. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Writing Skills. Macmillan 2006.

7. Phillips D. Longman Complete Course for the TOEFL Test. Preparation for the Computer and Paper Tests. Longman 2001.

8. Preshous J. Improve Your Skills: Listening & Speaking for IELTS 6.0–7.5 Student's Book Pack with Macmillan Practice Online and Answer Key. Macmillan 2014.

9. Sahanaya W. IELTS Preparation and Practice: Practice Tests with Key. Oxford University Press. 2002.

10. Sharpe Pamela J. Barron's Practice Exercises for the TOEFL. 6th Ed. Barron's 2007.

11. The Official Guide to the TOEFL IBt with CD-ROM, 3rd Ed. ETS 2009.

12. TOEFL Test Preparation Kit. Audio Cd. 2nd Ed. ETS 2000.

IV. ТЗН: дидактичний матеріал.

Хід заняття

I. Організаційний момент:

- рапорт чергового;
- запис дати й теми на дошці, у зошитах.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

Лекція викладача.

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти

Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (*Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*, далі **Рекомендації**) — керівний документ, використовуваний для опису досягнень тих, хто вивчає іноземні мови у Європі, та поступово поширюваний в інших країнах (Колумбія та Філіппіни). У листопаді 2011 року своєю Резолюцією Рада Європейського союзу рекомендувала використання **Рекомендацій** для валідації рівнів знань іноземної мови.

Рекомендації розділяють загальні вміння на *знання, уміння та екзистенціальні уміння, мовні вміння, соціолінгвістичні вміння та прагматичні вміння*. Цей поділ не відповідає раніше відомим поняттям *комунікативних вмінь*, але можна зробити деякі співвідношення між ними. Загальні та особливі комунікативні вміння розвиваються шляхом продукування чи отримання текстів різного контексту за різних умов та різного напруження. Ці контексти відповідають різним частинам суспільного життя, що називаються доменами. Розрізняють чотири основні домени: *начальний, професійний, публічний та особистий*.

Користувач може розвинути різні ступені володіння мовою в кожному з цих доменів і для того, щоб їх описати, **Рекомендації** забезпечують набір стандартних рівнів (*Common Reference Levels*).

Усіх, хто вивчає іноземну мову, розподіляють за **шістьма рівнями**:

- **A** Елементарний користувач.
 - **A1** Інтродуктивний, або «відкриття».
 - **A2** Середній, або «виживання».
- **B** Незалежний користувач.
 - **B1** Рубіжний.
 - **B2** Просунутий.
- **C** Досвідчений користувач.
 - **C1** Автономний.
 - **C2** Компетентний.

Передбачено, що учень здатен писати, слухати, говорити та читати на кожному з рівнів.

Група рівнів	A		B		C	
Назви груп рівнів	Елементарний користувач		Незалежний користувач		Досвідчений користувач	
Рівень	A1	A2	B1	B2	C1	C2
Назва рівня	Інтродуктивний	Середній	Рубіжний	Просунутий	Автономний	Компетентний
Опис	<ul style="list-style-type: none"> • Розуміє та використовує знайомі щоденні вислови та базові фрази, що спрямовані на задоволення конкретних потреб. • Може представити себе та інших і може ставити запитання щодо особистих деталей та відповідати на них. Наприклад, про 	<ul style="list-style-type: none"> • Розуміє речення та вислови, часто використовувани у сферах безпосереднього стосунку (наприклад, основну особисту та сімейну інформацію, покупки, місцева 	<ul style="list-style-type: none"> • Розуміє основні ідеї простих чітких даних зі знайомих сфер, що регулярно трапляються на роботі, у школі, на відпочинку тощо. • Може спілкуватися в більшості ситуацій, що 	<ul style="list-style-type: none"> • Розуміє основні ідеї складних текстів на абстрактні й конкретні теми, зокрема технічні теми, що стосуються його/її спеціалізації. • Може взаємодіяти з певною мірою побіжності та безпосередньо- 	<ul style="list-style-type: none"> • Розуміє широкий спектр складних і довгих текстів, розпізнає приховане значення. • Може висловлюватися вільно й безпосередньо, без особливих труднощів із добором слів і фраз. • Може 	<ul style="list-style-type: none"> • Розуміє практично все, що чув або читав. • Може узагальнити інформацію з різних усних та письмових джерел, поєднувати аргументи та думки у зв'язаний текст. • Може висловлюватися безпосередньо, дуже вільно й

	<p>місце проживання, знайомих та про речі, що він/вона має.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Може взаємодіяти в найпростіший спосіб, якщо інша людина говорить повільно та чітко й готова допомогти. 	<p>географія, працевлаштування).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Може спілкуватися в простих та рутинних ситуаціях, що вимагають простого й прямого обміну інформацією на знайомі чи побутові теми. • Може описати в простих словах своє походження та найближче середовище, пояснити певні потреби. 	<p>можуть виникнути під час подорожування в країні, де говорять цією мовою.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Може скласти зв'язне повідомлення на теми, які знайомі чи які стосуються особистих інтересів. • Може описати враження, події, мрії, надії й прагнення, викласти й обґрунтувати свою думку та плани. 	<p>сті, що робить регулярну взаємодію з носіями мови можливою без напруження для кожної зі сторін.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Уміє робити чіткі, детальні повідомлення з широкого кола питань і може викласти свій погляд на основну проблему, показати переваги та недоліки різних варіантів. 	<p>використовувати мову гнучко та ефективно для соціальної, наукової й професійної діяльності.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Може створювати чіткий, добре структурований, детальний текст на складні теми, демонструючи володіння організаційними моделями, засобами зв'язку та об'єднанням елементів тексту. 	<p>точно, відрізняючи тонкі відтінки значень навіть у найскладніших ситуаціях.</p>
--	---	---	--	---	--	--

Ці параметри можна застосовувати до будь-якої з мов, використовуваних у Європі.

2. Критерії й шкали оцінювання міжнародних іспитів з англійської мови

Оцінювання робіт і виставлення результатів іспиту **IELTS** проводять професійні екзаменатори, які спеціально навчені методики виставлення оцінок. Кожен екзаменатор, перш ніж бути допущеним до робіт кандидатів, проходить спеціальний тренінг і складає іспит. Кожні два роки екзаменатори проходять переатестацію для підтвердження рівня своїх навичок. Їхню роботу також постійно моніторять.

Екзаменатори оцінюють знання кандидатів за шкалою від 1 до 9 за кожен із 4 видів роботи. Усі бали, зокрема з кожного з модулів виражаються в цілих і $\frac{1}{2}$ балів.

Загальні бали округляють у бік найближчого цілого або $\frac{1}{2}$ числа. Щоб уникнути сумнівів, встановлені такі правила округлення: якщо середнє арифметичне закінчується на ,25 — бал округляється до наступних $\frac{1}{2}$ балу, якщо на ,75 — до наступного цілого балу. Так, наприклад, кандидат, який отримав 6,5 балів за аудіювання, 6.5 за читання, 5.0 за письмо й 7,0 за розмовну мову, отримує загальний бал 6.5 ($25/4 = 6,25 =$ бал 6,5).

Listening, Reading

Бланки запитань з аудіювання й читання містять по 40 запитань; за кожну правильну відповідь нараховується один бал; максимально кандидат може набрати за кожен модуль по 40 балів. Залежно від кількості отриманих балів (правильних відповідей) виставляється

оцінка від 1 до 9 балів IELTS. Проте, попри те, що всі екзаменаційні матеріали в обов'язковому порядку проходять багаторівневу перевірку, перш ніж потрапити в конверт із завданнями, рівень складності від тесту до тесту може трохи варіюватися. Щоб максимально зрівняти різні версії тесту, шкала оцінювання може трохи «плавати». Це означає, що для того, щоб набрати бал 6,0, кандидатів з різними завданнями може знадобитися трохи різна кількість правильних відповідей.

Таблиці, наведені нижче, показують зразкову кількість правильних відповідей з аудіювання й у двох модулях (академічний і загальний) із читання для отримання того чи того балу.

Listening

Підсумковий бал	Правильних відповідей із 40
5	16
6	23
7	30
8	35

Academic Reading

Підсумковий бал	Правильних відповідей із 40
5	15
6	23
7	30
8	35

General Training Reading

Підсумковий бал	Правильних відповідей з 40
4	15
5	23
6	30
7	34

Відмінність між цими двома модулями з читання полягає в складності завдань. Завдання академічного модуля можуть містити тексти зі складнішою лексикою й різноманітністю стилів. Зазвичай для того, щоб отримати той самий бал з різних модулів із читання, у загальному модулі потрібна більша кількість правильних відповідей.

Writing, Speaking

Для оцінювання робіт із письма й усного мовлення екзаменатори використовують детальну інструкцію, у якій описано, який рівень володіння тим чи тим аспектом відповідає тому або тому балу IELTS.

Writing

Робота оцінюється за чотирма критеріями: розкриття теми, зв'язність викладу думки, лексична й граматична насиченість, орфографія. Оцінки за кожним із чотирьох критеріїв рівні між собою за значимістю.

Speaking

Робота оцінюється за чотирма критеріями: побіжність і зв'язність мовлення, лексичний запас, рівень і правильність використовуваної граматики й вимова. Оцінки за кожним із чотирьох критеріїв рівні між собою за значимістю.

Тест **TOEFL iBT** оцінюється за шкалою від **0 до 120 балів**. Кожен із чотирьох розділів (Reading, Listening, Speaking, and Writing) отримує бал за шкалою від **0 до 30**. Потім усі бали з чотирьох секцій складають разом, щоб визначити загальний бал.

Оскільки тест **TOEFL iBT** значно відрізняється від попередніх версій тесту, то й шкали оцінювання також виглядають інакше. У новому тесті наявні бали з чотирьох типів мовних навичок:

Аудіювання	0 — 30
Читання	0 — 30
Усне мовлення	0 — 30
Письмо	0 — 30
Разом	0 — 120

Рейтинг відповідей у секції усного мовлення

Відповіді з усіх шести розділів секції «Усне мовлення» записують і пересилають у цифровому вигляді в Центр оцінювання ETS. Відповіді кожної людини, що складає іспит, оцінюють 3-6 сертифікованих оцінювачів. За кожне завдання можна набрати від 0 до 4 балів. Середня кількість балів за всі шість завдань конвертується в шкалу від 0 до 30 балів.

Фахівці прослуховують наступні особливості у відповідях кандидатів:

— *подання*: наскільки чистою була мова. Гарні відповіді мають звучати чисто й плавно, з чіткою вимовою, природним ритмом, а також природно звучною інтонацією;

— *використання мови*: наскільки ефективно кандидат використав граматику й словник, щоб передати свою ідею. Фахівці контролюють здібності у використанні як базової, так і складної граматики, а також уміння використовувати відповідну лексику;

— *розкриття теми*: наскільки повно студент відповів на запитання й наскільки прозоро представив свої думки. Наскільки добре була синтезована й підсумована інформація з інтегрованих завдань. У гарних відповідях зазвичай використовують велику частину або весь відведений час, а також чітко й легко простежується взаємозв'язок між думками й перехід від однієї думки до іншої.

Важливо відзначити, що фахівці не чекають ні від кого ідеальних відповідей. І навіть високо оцінені відповіді можуть містити випадкові помилки або деякі проблеми в описаних трьох категоріях.

Письмо

Відповіді на всі завдання із секції «Письмо» також відсилають у центр оцінювання. Ці відповіді оцінюють 2-4 сертифікованих екзаменаторів за шкалою від 0 до 5 балів. Середній бал за всіма завданнями конвертується в шкалу 0-30.

— Відповіді на інтегровані письмові завдання оцінюють за якістю письма (організація, доречне й правильне використання граматики й лексики).

— Незалежне письмове есе оцінюють за загальною якістю (глибина розкриття, організація, доречне й правильне вживання граматики й лексики).

Важливо відзначити, що фахівці, які перевіряють письмові відповіді, оцінюють есе як «первинну чернетку». Вони не чекають побачити розгорнуте, продумане й професійне дослідження із заданої теми. З цієї причини ті, хто складає тест, можуть отримати дуже високу оцінку за відповідь, яка навіть містить кілька помилок.

Порівняльна таблиця балів IELTS, TOEFL

Результат IELTS	Результат TOEFL iBT	Класифікація за IELTS
9	118-120	Expert User
8.5	115-117	Very Good User
8	110-114	
7.5	102-109	Good User
7	94-101	
6.5	79-93	Competent User
6	60-78	
5.5	42-59	Modest User
5	35-41	
4.5	32-34	Limited User
0-4	0-31	Extremely Limited/Intermittent/Non User

Використано матеріали офіційних сайтів <http://www.ets.org/> та <https://www.ielts.org/>, а також документ: *Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання*. — Режим доступу:

http://web.archive.org/web/20130801023124/http://www.britishcouncil.org/uk/ukraine-education-reform-european-framework-re_vstup.pdf.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання:

- вивчити конспект лекції.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«ІНОЗЕМНА МОВА ДЛЯ МІЖНАРОДНИХ ТЕСТІВ TOEFL ТА IELTS»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Екстремальна та кризова психологія»

із теми 1.5 **«Методики читання й сприйняття змісту англomовних
письмових текстів»**

Вид заняття: лекція

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: ст. викл. Старова О. О.

Тема 1.5. Методики читання й сприйняття змісту англомовних письмових текстів

I. Мета

Практична: повідомлення теоретичних відомостей із теми заняття.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання.

III. Література

1. Black M., Capel A. Cambridge Objective IELTS. Workbook with Answers. +CD. Cambridge University Press 2006.

2. Cambridge practice tests for IELTS 5. +CD. Cambridge University Press 2006.

3. Gear J., Gear R. Cambridge Preparation for the TOEFL Test. 4th Ed. Cambridge University Press 2006.

4. Hopkins D., Cullen P. Cambridge Grammar for IELTS with answers. Self-study reference and practice. Cambridge University Press 2006.

5. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Reading Skills. Macmillan 2006.

6. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Writing Skills. Macmillan 2006.

7. Phillips D. Longman Complete Course for the TOEFL Test. Preparation for the Computer and Paper Tests. Longman 2001.

8. Preshous J. Improve Your Skills: Listening & Speaking for IELTS 6.0–7.5 Student's Book Pack with Macmillan Practice Online and Answer Key. Macmillan 2014.

9. Sahanaya W. IELTS Preparation and Practice: Practice Tests with Key. Oxford University Press. 2002.

10. Sharpe Pamela J. Barron's Practice Exercises for the TOEFL. 6th Ed. Barron's 2007.
11. The Official Guide to the TOEFL IBt with CD-ROM, 3rd Ed. ETS 2009.
12. TOEFL Test Preparation Kit. Audio Cd. 2nd Ed. ETS 2000.

IV. ТЗН: дидактичний матеріал.

Хід заняття

I. Організаційний момент:

- рапорт чергового;
- запис дати й теми на дошці, у зошитах.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

Лекція викладача.

1. Читання як вид перцептивної діяльності

Читання — рецептивний вид мовленнєвої діяльності, спрямований на сприйняття й розуміння писемного тексту. Читання є складовою комунікативної діяльності людини, оскільки забезпечує писемну форму спілкування.

Компетентність у читанні (КЧ) — це здатність читати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах опосередкованого спілкування. Складовими КЧ є вміння, навички, знання, а також комунікативні здібності, а саме — здібності до читання.

До вмінь КЧ відносять **мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні та компенсаційні**.

Серед мовленнєвих вмінь читання виділяють:

- уміння знаходити в тексті основну інформацію й прогнозувати його зміст;
- уміння вибирати головні факти, не звертаючи уваги на другорядні;
- уміння вибірково розуміти необхідну інформацію прагматичних текстів з опертям на мовну здогадку, контекст;
- уміння ігнорувати невідомий мовний матеріал, несуттєвий для розуміння тощо.

Ефективність формування КЧ залежить від рівня сформованості в людини інтелектуальних вмінь, як-то: імовірного прогнозування, критичного оцінювання прочитаного, поєднання в процесі зорового сприймання мнемічної та логіко-сислової діяльності, класифікації й систематизації отриманої інформації тощо. Важливу роль при формуванні КЧ відіграють також **навчальні вміння**, зокрема використання електронних засобів навчання, та **організаційні вміння**, наприклад самостійного учіння. Компенсаційні вміння читання, такі як використання мовної й контекстуальної здогадок для розуміння

прочитаного, ігнорування невідомого мовного матеріалу, несуттєвого для розуміння, входять до складу мовленнєвих умінь читання.

На розвиток умінь читання впливає рівень сформованості в людини мовленнєвих навичок:

- навичок техніки читання окремих букв, буквосполучень, слів, речень;
- лексичних навичок розпізнавання графічних форм лексичних одиниць та їх безпосереднього розуміння;
- граматичних навичок розпізнавання під час читання граматичних форм і прогнозування синтаксичних структур.

Іншою складовою КЧ є декларативні та процедурні знання. Прикладами декларативних знань служать мовні знання (графіки, лексичних одиниць, граматичних структур тощо) та країнознавчі знання (культури країни виучуваної іноземної мови (ІМ), зокрема фоніві знання). До процедурних знань можна віднести соціокультурні знання, зокрема приклади мовленнєвої й немовленнєвої поведінки носіїв ІМ, описані в текстах.

До комунікативних здібностей читання належать адекватна реакція читача на прочитане; уміння брати прочитане до уваги, застосовувати отримані в процесі читання відомості в реальних ситуаціях та ін.

Основними характеристиками читання як виду мовленнєвої діяльності (МД) є такі:

1. За характером мовленнєвого спілкування читання, як і письмо, належить до писемних видів МД (на відміну від усних — говоріння та аудіювання).
2. За роллю в процесі спілкування читання (поряд з аудіюванням) є реактивним видом МД (на відміну від її ініціювальних видів — говоріння й письма).
3. За спрямованістю на прийом і видачу інформації читання (поряд з аудіюванням) є рецептивним видом МД (на відміну від продуктивних — говоріння й письма).
4. Форма перебігу читання — внутрішня, невиражена (на відміну від говоріння й письма, які актуалізуються в зовнішньому плані). Предметом читання є чужа думка, яка закодована в тексті і яку потрібно розпізнати.
5. Продуктом читання є умовивід, результатом — розуміння сприйнятого змісту й мовленнєва / немовленнєва поведінка читача, який може вербально відреагувати на прочитане, а можна запам'ятати прочитане до того часу, коли це йому знадобиться.

Психофізіологічними механізмами читання є зорове сприйняття, внутрішнє промовляння, сегментування тексту, оперативна пам'ять, антиципація (чи ймовірне прогнозування), довготривала пам'ять, осмислення. У реальній комунікації механізми читання функціонують майже синхронно.

2. Види читання

Залежно від комунікативної мети, від характеру тексту використовують такі **види читання**: 1) з розумінням основного змісту тексту (**ознайомлювальне читання**); 2) з метою пошуку необхідної інформації чи інформації, яка цікавить (**переглядове / пошукове читання**); 3) з повним розумінням змісту тексту (**вивчальне читання**).

Читання з **розумінням основного змісту тексту (ознайомлювальне читання)** є найбільш поширеним у всіх сферах життя й здійснюється на матеріалі автентичних текстів,

які несуть інформацію про побут, традиції, культуру, історію країни, мову якої вивчають. **Особливостями** цього способу читання є високий темп ознайомлення з усім текстом, точність розуміння основного змісту й найбільш суттєвих деталей. Для досягнення цієї мети, за даними С. К. Фоломкіної, цілком достатньо розуміння 75 % основного змісту за умови, якщо решта 25 % не містить ключових положень, суттєвих для розуміння змісту всього тексту. Темп ознайомлювального читання для різних мов буде дещо різнитися: для англійської і французької мов — 180 слів/хв, для німецької — 150 слів/хв.

У процесі ознайомлювального читання переслідують такі **комунікативні цілі**:

- визначити тему, яка висвітлюється у тексті, які проблеми в ньому розглядають;
- що саме говориться в тексті у зв'язку з проблемою;
- виділити основну думку;
- вибрати головні факти, випускаючи другорядні;
- висловити своє ставлення до прочитаного.

Читання з метою **пошуку необхідної інформації чи інформації, яка цікавить (переглядове / вибіркоче читання)** передбачає наявність уміння швидко переглянути низку матеріалів (газет, журнальних статей, різноманітних програм та довідників, інших прагматичних матеріалів) для того, щоб **знайти конкретну необхідну інформацію**. Читач повинен швидко переглянути текст/тексти (швидкість — 500 слів/хв), знайти потрібну інформацію й сконцентрувати на ній свою увагу, намагаючись зрозуміти її повністю або основний зміст — залежно від конкретної комунікативної мети.

Читання з **повним (детальним) розумінням тексту (вивчаюче читання)** має на меті досягнення максимально повного й точного розуміння інформації тексту й критичного осмислення цієї інформації. Це **вдумливе читання**, яке здійснюється у повільному темпі — 50-60 слів/хв, а його об'єктом є «вивчення» не мовного матеріалу, а тієї інформації, що подана в тексті.

Читання в такому режимі вимагає цілеспрямованого аналізу змісту на основі мовних явищ і логічних зв'язків. Тому має місце велика кількість регресій, зумовлених необхідністю переробки окремих частин тексту для досягнення якомога точнішого розуміння змісту.

У процесі роботи з текстом в режимі вивчаючого читання необхідно досягти таких **комунікативних цілей**:

- зрозуміти зміст прочитаного тексту з достатньою повністю й глибиною;
- порівняти здобуту інформацію зі своїм досвідом;
- оцінити інформацію, висловити свою думку про неї;
- передати почерпнуті з тексту відомості іншим (рідною мовою або з опорою на текст);
- прокоментувати окремі факти.

3. Методика виконання завдань секції «Reading» міжнародних іспитів

Як і в аудіюванні, немає коротких шляхів до гарної оцінки з тесту на читання, єдиний шлях — це важка праця. Під час складання цієї частини тесту варто дотримуватися таких порад:

1. Вникайте в суть тексту. Так вам легше буде його зрозуміти. Одні графіки, таблиці й ілюстрації в будь-якій частині тексту можуть дати вам гарне уявлення про тему й зміст.

2. Пам'ятайте: немає часу для перекладу під час читання тестів. Переконайтеся, що ви запишете свої відповіді на бланку для них, а не на тому ж документі, що містить запитання.

3. Тест із читання загальний і призначений для людей із різним рівнем освіти. Це означає, що не треба ніяких спеціальних знань для його розуміння. Проте деякі категорії можуть бути вам більше знайомі, ніж інші.

4. Якщо ви читаєте і паралельно відповідаєте на питання по порядку, кілька разів перевірте ще раз, чи в потрібному місці ви пишете відповіді в спеціальному листі відповідей.

5. Якщо ви не знаєте відповіді на запитання, природно, слід прочитати текст уважніше, спробувати знайти її. Якщо ви занадто довго шукатимете інформацію для цього питання, вам може не вистачити часу. Якщо ви дійсно не можете знайти відповідь на запитання, переходьте до наступного.

6. Хоча в тесті немає компонента з граматики, вона дуже важлива. Можна прогнозувати можливі відповіді за допомогою граматики запитання й читання тексту, а також щоб перевірити, яка відповідь правильна. Погляньте на цей приклад.

There have been at least 500 to correct this problem.

a) Attempts b) Versions c) Tries d) Table Monolith.

Той факт, що вказана кількість «500», відсутнє слово має бути іменником або прикметником у множині. У відповідях немає прикметників, і тільки три іменники в множині. Тепер ви можете використати текст, щоб перевірити відповідь.

7. Не варто вигадувати відповідь. Відповіді в тексті, ви не повинні придумувати їх.

8. Шукайте синоніми ключових слів запитання в тексті. Крім того, зважати слід також на антоніми — слова з протилежними значеннями. Як ви бачите, вам доведеться скористатися досить глибоким розумінням лексики.

9. Якщо ви не знаєте відповідей на деякі запитання — придумайте її. Дивно, як багато кандидатів залишають порожніми клітинки, коли потрібно вибрати між запропонованими відповідями. Якщо у вас є вибір, В, С або D, у вас є 20 % шансів відповісти правильно!

10. Якщо ви дійсно не знаєте відповіді в IELTS на запитання *True / False / Not given* і хочете вгадати, не вибирайте *Not given* — це найменш популярна відповідь.

11. Під час читання дуже специфічного тексту (наприклад, про розвиток комп'ютерних чипів), не думайте, що ви нічого не знаєте про цю тему й тому не можете відповісти на запитання. У таких текстах конкретніші теми, більше фактів і простіше отримати відповіді на запитання.

12. Трапляються також тексти, що містять думку, яку ви маєте впізнати. Пам'ятайте, що речення, які починаються такими фразами: «*While it can be argued that...*» — не висловлюють думку автора, вони частіше належать до думки, заявленої кимось іншим.

13. Вам також може попасти текст із купою довгих складних слів. Дуже часто ці слова є ключем до змісту речення, тому вкрай важливі для відповіді на запитання. Проте так само часто ці слова не потрібні зовсім: вони забезпечують кращий опис і не відіграють ролі в смислового навантаженні. Якщо фокусуватися на словах, які ви не розумієте, не вистачить часу, щоб так зрозуміти хоч який-небудь сенс. Якщо деякі слова є занадто складними, ігноруйте їх. Спробуйте в якості вправи прочитати копію газети англійською мовою. Знайдіть

статтю з великою кількістю слів, які ви не розумієте. Закресліть усі ці слова й потім прочитайте статтю, щоб побачити, чи можете її зрозуміти. Швидше за все, зможете.

14. Якщо в тексті велика кількість дат, обведіть їх: дати точно важливі. Якщо ви їх обведете, то зможете легко знайти знову, уже відповідаючи на запитання. Аналогічним чином слід вчиняти з іменами, навіть якщо в тексті не дуже багато назв. По виділених місцях набагато легше знайти потрібні дані, ніж в усьому тексті в цілому.

15. Найпоширеніша порада: багато читайте. Щодня треба щось читати. Чим більше ви читатимете, тим легше буде справлятися з будь-яким текстом. Вивчаючи структуру речень і розділові знаки, передусім спробуйте зрозуміти ідеї того, що ви читаєте.

16. Якщо вам дійсно бракує часу в IELTS, залиште всі запитання *True / False / Not given* на кінець, тому що вам не треба читати все, щоб на них відповісти.

За матеріалами сайту: <http://www.osvita.org.ua/articles/478.html> та статті: *Борецька Г. Е. Методика формування іноземної компетентності у читанні // Іноземні мови. — 2012. — № 3. — С. 18-27. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2012_3_5.*

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання:

- вивчити конспект лекції.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«ІНОЗЕМНА МОВА ДЛЯ МІЖНАРОДНИХ ТЕСТІВ TOEFL ТА IELTS»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Екстремальна та кризова психологія»

із теми 1.7 «Композиційні особливості англomовних текстів. Лінгвістичний та семантичний аналіз тексту»

Вид заняття: лекція

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: ст. викл. Старова О. О.

Тема 1.7. Композиційні особливості англомовних текстів. Лінгвістичний та семантичний аналіз тексту

I. Мета

Практична: 1) повідомлення теоретичних відомостей із теми заняття;
2) удосконалення знань щодо лінгвістичного та семантичного аналізу тексту.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання.

III. Література

1. Black M., Capel A. Cambridge Objective IELTS. Workbook with Answers. +CD. Cambridge University Press 2006.

2. Cambridge practice tests for IELTS 5. +CD. Cambridge University Press 2006.

3. Gear J., Gear R. Cambridge Preparation for the TOEFL Test. 4th Ed. Cambridge University Press 2006.

4. Hopkins D., Cullen P. Cambridge Grammar for IELTS with answers. Self-study reference and practice. Cambridge University Press 2006.

5. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Reading Skills. Macmillan 2006.

6. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Writing Skills. Macmillan 2006.

7. Phillips D. Longman Complete Course for the TOEFL Test. Preparation for the Computer and Paper Tests. Longman 2001.

8. Preshous J. Improve Your Skills: Listening & Speaking for IELTS 6.0–7.5 Student's Book Pack with Macmillan Practice Online and Answer Key. Macmillan 2014.

9. Sahanaya W. IELTS Preparation and Practice: Practice Tests with Key. Oxford University Press. 2002.

10. Sharpe Pamela J. Barron's Practice Exercises for the TOEFL. 6th Ed. Barron's 2007.
11. The Official Guide to the TOEFL IBt with CD-ROM, 3rd Ed. ETS 2009.
12. TOEFL Test Preparation Kit. Audio Cd. 2nd Ed. ETS 2000.

IV. ТЗН: дидактичний матеріал, роздатковий матеріал або демонстрація слайдів (ілюстрація лінгвістичного аналізу тексту), ТЗН.

Хід заняття

I. Організаційний момент:

- рапорт чергового;
- запис дати й теми на дошці, у зошитах.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

Лекція викладача з подальшим обговоренням прикладу лінгвістичного аналізу тексту.

1. Поняття тексту та його структурні особливості в англійській мові

Структура англомовного **тексту** включає різні рівні, причому кожен подальший рівень має елементи, що складаються з елементів попереднього: фонemi об'єднуються, утворюючи морфеми; морфеми об'єднуються в слова; слова — в речення, а речення — у текст.

Існують такі визначення **тексту**: «Текст — це впорядкована певним чином сукупність речень, об'єднаних єдністю комунікативного завдання» (Г. В. Ейгер, В. Л. Юхт). М. Халідей дає таке визначення тексту: «Текст — операційна одиниця мови, подібно до того, як речення — її синтаксична одиниця; текст може бути письмовим або усним; він включає як специфічний різновид літературно-художній текст».

Об'єктом стилістичного дослідження є саме текст, а не яка-небудь надфразова єдність, текст — поняття функціонально-семантичне й розміром не визначається». І. Р. Гальперін вважає текстом відрізок саме письмового мовлення.

У всій безлічі висловлювань текст виділяється саме цілісністю своєї будови, цільнооформленістю, окремістю. Цілісність літературного тексту, говорячи про його зовнішній бік, маркірується різними закріпленими в історії культури засобами: публікація окремою книгою або на окремому аркуші, наявність окремого заголовка, указівка імені автора й інших вихідних даних, титульний аркуш, зміст тощо — усе це зовнішні дані тексту.

Головним текстотвірним чинником є його **комунікативне призначення**, його **прагматична суть**, оскільки текст призначений для інформаційного, емоційно-вольового й естетичного впливу на тих, кому він адресований. Слід зазначити, що

прагматичним у лінгвістиці називається функціонування мовних одиниць у їх відношенні до учасників акту спілкування.

Внутрішня смислова цілісність тексту і його цільнооформленість, що забезпечують виконання текстом його основного призначення з передавання й зберігання інформації, створюється його **зв'язністю** (логічною, тематичною, структурною). Зміст цілого не є простою сумою сенсів його компонентів. Внутрішня цілісність тексту сприймається читачем із самого тексту; вона забезпечується трьома типами відношень між його одиницями: **парадигматичними, синтагматичними й інтеграційними**.

Основна характеристика тексту має комунікативно-функціональний характер: текст служить для передання й зберігання інформації й впливу на одержувача інформації.

Основні властивості тексту: інформативність, цілісність, зв'язність. Текст може бути письмовим і усним. Величина тексту може бути різною; вона залежить від автора, жанру й інших чинників.

Найменшою смисловою одиницею тексту є абзац. **Абзацом** називається відрізок письмового мовлення від одного червоного рядка до іншого, який являє собою відносно закінчений відрізок літературного тексту. Під час читання абзац виділяється подовженою розділовою паузою. Вона підбиває підсумок сказаному в попередньому абзаці й готує читача до наступного. В абзаці всі речення пов'язані спільною темою. Абзац можна розглядати як композиційний прийом, що полегшує сприйняття тексту, оскільки він графічно відображає його логічну і емоційну структуру. Абзац є лінгвістичним вираженням логічного, прагматичного й естетичного чинників. Зазвичай абзаци складаються з 8-12 речень. У газетному стилі абзаци можуть включати від 1 до 3 речень.

В англomовному тексті кожен абзац розкриває певну **мікротему**, відповідно до чого перше речення в ньому є тематичним, усі наступні уточнюють його зміст, а останнє є висновком.

2. Засоби композиційної організації тексту

Засобами зв'язку в тексті можуть бути такі елементи, що забезпечують єдність стилю:

1. **Змістові, логічні і психологічні зв'язки:** єдність місця, часу, дійових осіб; зв'язок із минулим і майбутнім (єдність сюжету).

2. **Літературні, риторичні засоби зв'язку:**

- прийоми композиції літературного твору (сюжетні лінії, обрамлення тощо);
- дотримання законів жанру;
- побудова компонента тексту як риторичної фігури (анафори тощо).

3. **Лексичні засоби зв'язку:**

- використання синонімів;
- асоціативний вибір слів;
- займенникові заміни іменників;
- уживання антонімів, професійної, іншомовної лексики;
- уживання фразеологізмів;
- слова-узагальнення.

4. **Граматичні зв'язки. Морфологія й синтаксис:**

- сполучники, їх повтор;
- співвідносні зі сполучниками займенники, прислівники;
- питальні речення й відповіді на них;
- побудова тексту з однорідними членами речення;
- ланцюжковий чи паралельний зв'язок речень;
- вставні одиниці тощо.

5. Стилістичні зв'язки:

- увесь текст витримано в одному стилі;
- відбувається доцільна зміна стилів.

3. Лінгвістичний аналіз тексту

Лінгвістичний аналіз тексту — це не передання особистого враження від прочитаного, а серйозне вивчення твору з точки зору його змісту, форми, структури та ін. Лінгвістичний аналіз тексту складний для несподіваного дослідника, тому, перш ніж розпочати його, необхідно ознайомитися із засадничими поняттями.

Отже, що треба знати для того, щоб провести грамотний лінгвістичний аналіз тексту?

Перше — стиль мовлення.

Друге — тема й основна думка тексту. Тема тексту — це те, про що говориться у творі. Основна думка тексту — це саме авторське бачення теми, думка творця тексту. Основна думка тексту зазвичай легко простежується в самому тексті, хоча іноді вона може читатися й «між рядків». Ключовим щодо визначення теми є заголовок і перший абзац (вступ), щодо визначення основної думки — останній абзац (висновки)

Третє — жанр і його основні риси. Під час визначення жанру керуйтеся своїм «читацьким» досвідом і знаннями про основні ознаки жанрів. Зазвичай для аналізу пропонують тексти, «чисті» за жанром.

Четверте — особливості організації (будови) аналізованого тексту. Зазвичай один рядок, виділений в абзац, покликаний привернути до себе увагу читача: саме в ньому найчастіше й міститься важлива для розкриття авторської позиції інформація. Зверніть увагу на початок і кінець кожного абзацу. Якщо абзаци починаються і / або закінчуються однією й тією ж фразою або словом, значить, це невипадково. Спробуйте зрозуміти, чому саме для цього автора саме в цьому тексті так важливо звернути нашу увагу саме на цю фразу.

Уміння аналізувати текст і розуміти його будову — річ важлива і потрібна. І для ефективної інтерпретації текстів під час читання (наприклад, статей з англійських журналів), і для самостійного написання різноманітних висловлювань; і у щоденному житті, і на міжнародних іспитах з англійської мови.

За матеріалами посібника: *Шевченко В. Д. Основи теорії англійського мови. — Режим документа: http://window.edu.ru/catalog/pdf2txt/190/29190/12403?p_page=1, а також сайтів: <http://anglofeel.ru/blog/analiziruy-eto-lingvisticheskiy-analiz-teksta>, <https://www.tutoronline.ru/>.*

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання:

- вивчити конспект лекції.

Додаток

Приклад лінгвістичного аналізу тексту

1

C

G future forms: *going to*, *present continuous*, *will / shall*

V family, personality

P prefixes and suffixes

We are family

1 VOCABULARY & SPEAKING family

- a Look at the two pictures. Which one do you think shows the typical family of the future? Read the first paragraph of the article and find out.

Families have a great-great future

Twenty years ago, the typical **extended family** was 'wide'. It usually consisted of two or three generations, with many children in each 'nuclear family'. People had lots of aunts and uncles but often didn't know their grandparents. However, according to a new study by the British research group Mintel, the family is changing shape. The family groups of the future will be 'long and thin', with three or four small generations.

Here are some of their predictions:

- 1 Most children will know their **great-grandparents** (and even **great-great-grandparents**) because people are living longer.
- 2 Very few children will have brothers or sisters, and it will be common to be an **only child**. As a result, future generations will not have many **cousins** either.
- 3 Many children will grow up isolated from other children and young adults. This will make them more selfish and introverted.
- 4 More **couples** will divorce and re-marry, some more than once. They may have children with their new partners, so many children will have a **stepmother** or **stepfather** and **half-brothers** or sisters.
- 5 There will be many 'boomerang children'. These are children who leave home to get married, but then divorce and return to live with their parents.
- 6 There will be more **single-parent families**.
- 7 Because houses are now so expensive, different generations may decide to live together, so parents, grandparents, and adult children may co-own their houses, and many couples will have to live with their **in-laws**.

Тема «Family», а конкретніше — що чекає на сім'ю в майбутньому і які тенденції вже намітилися. У підручнику вводять нову лексику — назви родичів (ті, які ще не засвоїли на нижчих рівнях: half-brother, stepmother) і різних видів сімей (single-parent family, a family with an only child).

Почнемо здалеку. Прочитайте, сформулюйте для себе основну думку.

Every person has a different definition of what “family” means to every person. In the past, the only acceptable characterization of a family was nuclear: consisting of a married man and woman and the man’s and the woman’s biological children. The majority of people consider the nuclear family to be the main and traditional family structure.

However, as times change, people’s minds change.

Various elements are challenging the nuclear family structure, some of elements are: divorce, homosexuality, couples who choose not to have children, medical technologies and adoption. Without a doubt, divorce, homosexuality, medical technologies and adoption reshape the “family” as we know the family.

Adoption continues to increase in popularity. Brad Pitt and Angelina Jolie make adoption chic. Brad Pitt and Angelina Jolie are celebrities. As the numbers of couples married and unmarried, straight and homosexual who adopt children continue to rise, pattern has emerged: single women who adopt.

As single women who adopt see adoption, why should they give up on their dream of having a family simply because they haven’t found a life partner with whom to have children? One may question: does a single woman who adopts become a family with her child?

А тепер прочитайте ще раз. Нічого не впадає у вічі?

У наведеному уривку сильно «кульгає» головна якість — зв’язність тексту. Багато повторів, мало засобів зв’язку. Перечитайте текст іще раз більше уважно, знайдіть речення й фрази, що вибиваються із загальної оповіді й ускладнюють розуміння.

Every person has a different definition of what “family” means to every person. In the past, the only acceptable characterization of a family was nuclear: consisting of a married man and woman and the man’s and the woman’s biological children. The majority of people consider the nuclear family to be the main and traditional family structure.

However, as times change, people’s minds change.

Various elements are challenging the nuclear family structure, some of elements are:

divorce, homosexuality, couples who choose not to have children, medical technologies and adoption. Without a doubt, divorce, homosexuality, medical technologies and adoption reshape the “family” as we know the family.

Adoption continues to increase in popularity. Brad Pitt and Angelina Jolie make adoption chic. Brad Pitt and Angelina Jolie are celebrities. As the numbers of couples married and unmarried, straight and homosexual who adopt children continue to rise, pattern has emerged: single women who adopt.

As single women who adopt see adoption, why should they give up on their dream of having a family simply because they haven’t found a life partner with whom to have children? One may question: does a single woman who adopts become a family with her child?

Тепер спробуємо відновити текст — заповнимо пропуски найбільш відповідною фразою.

another pattern has emerged	so do peoples' minds
their biological children	who make it chic
these factors	some of which are
people still consider that	as we know it
As they see it	especially with celebrities like
So,	what "family" means to them

Every person has a different definition of _____.

In the past, the only acceptable characterization of a family was nuclear: consisting of a married man and woman and _____.

The majority of _____ to be the main and traditional family structure. However, as times change, _____.

Various elements are challenging the nuclear family structure, _____: divorce, homosexuality, couples who choose not to have children, medical technologies and adoption. Without a doubt, _____ reshape the "family" _____.

Adoption continues to increase in popularity, _____.

Brad Pitt and Angelina Jolie _____. As the numbers of couples married and unmarried, straight and homosexual who adopt children continue to rise, _____: single women who adopt.

_____, why should they give up on their dream of having a family simply because they haven't found a life partner with whom to have children? _____, one may question: does a single woman who adopts become a family with her child?

Лексичний аналіз тексту

Спробуймо згрупувати слова й вислови за якоюсь загальною темою (*lexical fields*). У наведеному нижче тексті різними кольорами виділені слова, що належать до різних лексичних полів: **family** — лексичне поле «сім'я»; **scientific** — лексика, характерна для наукових публікацій; **time** — лексичне поле «час»; **change** — лексичне поле «зміни».

Every person has a different definition of what "family" means to them. In the past, the only acceptable characterization of a family was nuclear: consisting of a married man and woman and their biological children. The majority of people still consider that to be the main and traditional family structure. However, as times change, so do peoples' minds. Various elements are challenging the nuclear family structure, some of which are: divorce, homosexuality, couples who choose not to have children, medical technologies and adoption. Without a doubt, these factors reshape the "family" as we know it. Adoption continues to increase in popularity, especially with celebrities like Brad Pitt and Angelina Jolie who make it chic. As the numbers of couples married and unmarried, straight and homosexual who adopt children continue to rise, another pattern has emerged: single women who adopt.

As they see it, why should they give up on their dream of having a family simply because they haven't found a life partner with whom to have children? So, one may question: does a single woman who adopts become a family with her child?

Робимо висновок про основну тему тексту. Текст про тенденції й зміни (лексичне поле «зміни») інституту сім'ї (поле «сім'я») у часі (поле «час»). Крім того, за наявністю слів, характерних для наукового стилю, можна зробити висновок про те, що автор намагається надати своєму тексту академічності. А про те, що це все-таки публіцистика, сигналізує займенник у фразі *as we know it* і наявність розмовних висловів: *chic, give up on their dream*.

Оскільки цей уривок дуже короткий, досить неозброєного погляду, щоб швидко знайти і порахувати всі слова за темою.

Наш фрагмент закінчується запитанням, що натякає на те, що має бути продовження, що відповідає на поставлене запитання. І справді це тільки вступ до статті.

Отже, лексичний аналіз допоміг не лише виявити основну тему тексту, але й точно визначити його стиль, жанр і походження.

Синтаксичний аналіз тексту. Засоби зв'язності

У майстерно й грамотно складеному тексті всі зв'язки можна простежити мало не

Every person has a different definition of what "family" means to them.

стрілками.

Щоб не повторювати ще раз *every person*, використовуємо займенник *them*. Зверніть увагу на множину — такий стандарт, щоб не доводилося вибирати між *him* і *her*.

means to them. In the past, the

consisting of a married man and

people still consider that to be the

Слово *still* відсилає назад, до *in the past*, і без нього було б недоречно. І навпаки, тому що є *in the past*, потрібний якийсь розвиток думки — з'являється *still*.

nuclear: consisting of a married man and

majority of people still consider that to

А тут ми намагаємося уникнути повтору, який бачили в найпершій версії, про те, що *people still consider nuclear family to be the main and traditional pattern*. Ми вже прочитали про *nuclear family*, і займенник *that* не викликає труднощів під час інтерпретації.

only acceptable characterization of a family was nuclear: consisting of a married man and

woman and their biological children. The majority of people still consider that to be the

Тут усе просто, *man and woman (they) and their children*. Займенники — найдоступніший і найочевидніший спосіб додати тексту зв'язності.

as times **change**, so do peoples' minds.

Відома синтаксична конструкція, яка допомагає уникнути повтору про те, що *times change and people's minds change*.

elements are challenging the nuclear family structure, some of **which** are:

До основної думки (головного речення) *Various elements are challenging the nuclear family structure* додаємо пов'язану з нею за змістом другу думку (підрядне речення) за допомогою *which*.

Various **elements** are challenging the nuclear family structure, some of **which** are: **divorce, homosexuality, couples who choose not to have children, medical technologies and adoption.** Without a doubt, **these** factors reshape the "family" as we know it.

Щоб не повторювати громіздкий перелік елементів, що кидають виклик традиційній сім'ї, використовуємо посилання *these* і замінюємо слово *elements* на контекстуальний синонім *factors*, знову-таки щоб уникнути повтору *elements*.

"family" as we know it.

Тут усе гранично просто.

Adoption continues to increase in

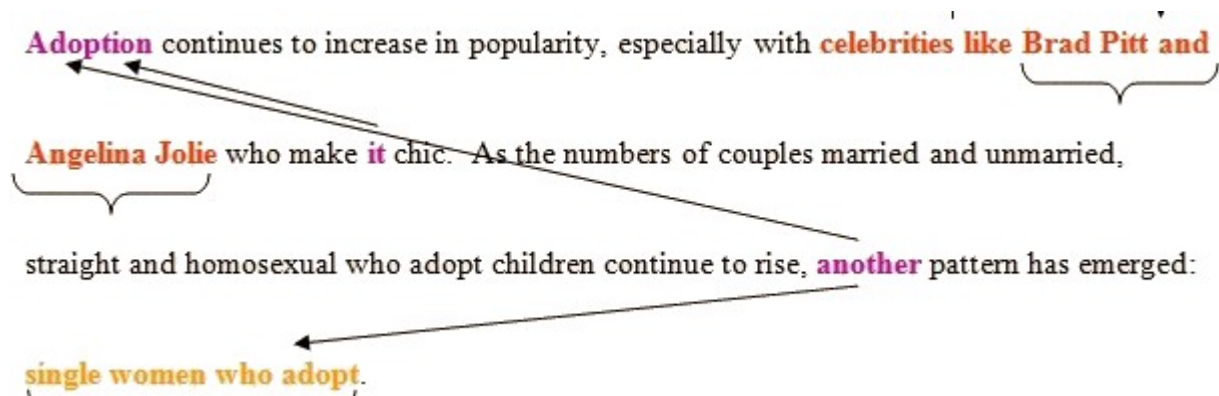
Angelina Jolie who make **it** chic.

Знову все просто: *adoption* — *it*.

Adoption continues to increase in popularity, especially with **celebrities like Brad Pitt and**

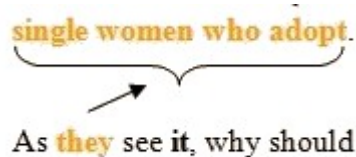
Зворот *especially with celebrities like* може здатися дивним, але він типовий для англійської мови.

Adoption continues to increase in popularity, especially with **celebrities like Brad Pitt and Angelina Jolie** who make **it** chic. As the numbers of couples married and unmarried, straight and homosexual who adopt children continue to rise, **another** pattern has emerged: **single women who adopt**.

Another відсилає до двох речей: до першої згаданої моделі (*adoption*) і до наступної (*single women who adopt*). Не будь у тексті *adoption*, і *another* б не з'явилося. Так само не можна сказати *another pattern has emerged* й після цього замовкнути. Потрібно продовження.

single women who adopt.
As **they** see it, why should

Уникаємо повторення громіздкої фрази *single women who adopt* за допомогою займенника *they*.

a life partner with whom to

Підрядне речення з *whom* відсилає до *life partner*.

Так, речення в цьому тексті складні з точки зору синтаксису. Це робиться, по-перше, для того, щоб максимально наситити текст ідеями й зберегти невеликий обсяг, а по-друге, для забезпечення зв'язності.

А ось повністю розмічений і прикрашений текст з лексичними полями й засобами зв'язності:

Every person has a different definition of what "family" means to them. In the past, the only acceptable characterization of a family was nuclear: consisting of a married man and woman and their biological children. The majority of people still consider that to be the main and traditional family structure. However, as times change, so do peoples' minds.

Various elements are challenging the nuclear family structure, some of which are: divorce, homosexuality, couples who choose not to have children, medical technologies and adoption. Without a doubt, these factors reshape the "family" as we know it.

Adoption continues to increase in popularity, especially with celebrities like Brad Pitt and Angelina Jolie who make it chic. As the numbers of couples married and unmarried, straight and homosexual who adopt children continue to rise, another pattern has emerged: single women who adopt.

As they see it, why should they give up on their dream of having a family simply because they haven't found a life partner with whom to have children? So, one may question: does a single woman who adopts become a family with her child?

За матеріалами сайту: <http://anglofeel.ru/blog/analiziruy-eto-lingvisticheskiy-analiz-teksta>.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«ІНОЗЕМНА МОВА ДЛЯ МІЖНАРОДНИХ ТЕСТІВ TOEFL ТА IELTS»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Екстремальна та кризова психологія»

із теми 1.9 **«Композиційні та стилістичні особливості написання есе
англійською мовою»**

Вид заняття: лекція

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: ст. викл. Старова О. О.

Тема 1.9. Композиційні та стилістичні особливості написання есе англійською мовою

I. Мета

Практична: 1) повідомлення теоретичних відомостей із теми заняття;
2) удосконалення знань із лексики й граматики, необхідних для створення власного висловлювання.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання.

III. Література

1. Black M., Capel A. Cambridge Objective IELTS. Workbook with Answers. +CD. Cambridge University Press 2006.

2. Cambridge practice tests for IELTS 5. +CD. Cambridge University Press 2006.

3. Gear J., Gear R. Cambridge Preparation for the TOEFL Test. 4th Ed. Cambridge University Press 2006.

4. Hopkins D., Cullen P. Cambridge Grammar for IELTS with answers. Self-study reference and practice. Cambridge University Press 2006.

5. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Reading Skills. Macmillan 2006.

6. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Writing Skills. Macmillan 2006.

7. Phillips D. Longman Complete Course for the TOEFL Test. Preparation for the Computer and Paper Tests. Longman 2001.

8. Preshous J. Improve Your Skills: Listening & Speaking for IELTS 6.0–7.5 Student's Book Pack with Macmillan Practice Online and Answer Key. Macmillan 2014.

9. Sahanaya W. IELTS Preparation and Practice: Practice Tests with Key. Oxford University Press. 2002.

10. Sharpe Pamela J. Barron's Practice Exercises for the TOEFL. 6th Ed. Barron's 2007.

11. The Official Guide to the TOEFL IBt with CD-ROM, 3rd Ed. ETS 2009.

12. TOEFL Test Preparation Kit. Audio Cd. 2nd Ed. ETS 2000.

IV. ТЗН: дидактичний матеріал, презентація, ТЗН.

Хід заняття

I. Організаційний момент:

- рапорт чергового;
- запис дати й теми на дошці, у зошитах.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

Лекція викладача, супроводжувана презентацією.

1. Загальна характеристика есе

Есе — невеликий художньо-публіцистичний прозаїчний твір на абстрактно-філософську, естетичну, літературно-етичну тему. Він складається з серії особистих влучних зауважень автора, який виражає своє ставлення до змальованих явищ, подій і персонажів, дає їм оцінку. Це твір оригінального жанру.

Есе виникло в Англії в XVI столітті як наслідування лаконічної літературної форми, яку створив французький письменник Монтень. Великої популярності есе набуло в XVII-XVIII століттях. Автори торкалися питань суспільного устрою, розглядали моральні та етичні проблеми. У XIX столітті ця літературна форма все більше набуває типових рис журнальних статей. У XX столітті тематика есе стає більш різноманітною.

Мова есе відрізняється від мови наукових статей і доповідей. Есе зазвичай пишуть від першої особи. Це дає авторові можливість індивідуально й емоційно оцінювати змальовані події й факти, користуючись при цьому різноманітними стилістичними засобами.

2. Структурні особливості есе англійською мовою

Есе має чітку структуру й певні обов'язкові компоненти. Найбільш характерні композиційні особливості есе такі:

1. Заголовок (*title*)

З лінгвістичної точки зору це ім'я твору, із семіотичної — його перший знак. Запропонована І. В. Арнольд типологія заголовків дає можливість застосувати два підходи до їх аналізу. Згідно з першим заголовки можуть бути виражені:

- називним реченням (*The Most Important Day, H. Keller*);

- словом (*Salvation, Z. Huges*);
- наказовим реченням (*Give Us Jobs, Not Admiration, E. Bigler*);
- розповідним реченням (*Boy Meets Bear, S. Hyde*);
- герундіальним зворотом (*On Being 17, Bright and Unable to Read, D. Raymond*);
- інфінітивним зворотом (*How to Take a Job Interview, K. Stanat*);
- окличним реченням (*Let's Hear it For Losers!, M. O'Neill*);
- питальним реченням (*What is Freedom? J. Jellison and John Harvey*).

Наступний підхід пов'язаний із характером образності заголовка та зі змістом твору. Назва есе в стислій формі містить головну ідею твору, є ключем до його розуміння. Але повністю заголовок можна зрозуміти тільки після прочитання цілого твору, сприймаючи його як структурно-семантичну єдність.

2. Ключове речення (thesis)

Від цього композиційного елемента залежать тема і зміст есе, з ним пов'язане все, що хоче сказати автор. Найчастіше це речення трапляється на початку твору (у першому чи другому абзаці). Наприклад, у творі Гелен Келлер «Найважливіший день» («*The Most Important Day*») ключове речення є першим: «*The most important day I remember in all my life is the one on which my teacher, Anne Mansfield Sullivan, came to me*». Воно частково пояснює назву твору, визначає хід розповіді й привертає увагу читача. У віці 18 місяців через хворобу Гелен Келлер втратила зір і слух. За допомогою вчительки Енн Саліван вона змогла перебороти ці страшні недуги, закінчити коледж й стати письменницею. У творі змальовані перші кроки, які робила семирічна сліпа й глуха дівчинка у світі предметів і слів під чуйним керівництвом учительки.

Ключове речення рідко трапляється наприкінці твору. Наприклад, Джеймс Л. Кол'єр в есе «Страх на ім'я «виклик»» («*Anxiety: Challenge by Another Name*») у хронологічному порядку розповідає про своє життя. Перелічені факти допомагають відобразити головну ідею твору: люди повинні перемагати страх перед новим, невідомим. Ця ідея виражена у двадцятому абзаці так: «*The point is that the new, the different, is almost by definition scary. But each time you try something, you learn, and as the learning piles up, the world opens to you*».

3. Початок і закінчення (beginning and ending)

Незалежно від обсягу есе ці структурні елементи відіграють дуже важливу роль у його композиції. Можна виділити такі види початку:

- зображення факту зі щоденного життя;
- констатування головної думки твору;
- цікавий факт, який одразу привертає увагу читача;
- наказове речення та ін.

Закінчення в більшості випадків перефразовує початок чи основну думку есе, повторюючи ключові слова, ідеї.

4. Цілісність / когерентність (unity)

Усі факти, змальовані в есе, повинні бути логічно пов'язані з ключовим реченням, з головною ідеєю. Будь-який відступ від цієї умови порушує структурну єдність твору.

5. Порядок викладу фактів (organization)

Зображені в есе факти не можуть бути представлені хаотично. Їх потрібно розміщувати в певній послідовності. Найбільш типовими способами викладення фактів є **часовий, просторовий і логічний**. Перший змальовує перебіг подій у хронологічному порядку, другий вказує напрямок руху, останній розташовує факти залежно від авторського задуму: від загального до конкретного, від відомого до менш відомого, від незначного до важливого тощо.

6. Абзац (paragraph)

Більшість лінгвістів розглядають абзац як композиційно-стилістичну одиницю. Деякі автори вважають його синтаксичною одиницею, невеликим за обсягом, логічно побудованим, когерентним есе, яке має чіткий поліграфічний критерій. Усі речення в абзаці пов'язані з його головною думкою. Абзац може складатися з 50-250 слів.

7. Зв'язність або когезія (cohesion)

Це категорія, яка, з одного боку, є характеристикою есе як лінгвістичного об'єкта, а з другого,— відображає глибинні зв'язки й характер модельованої в тексті об'єктивної дійсності, де домінує загальний зв'язок явищ.

Зв'язність есе досягається за допомогою вживання різних типів:

1) конекторів, які виражають доповнення (*again, and, moreover, besides*), причину і наслідок (*therefore, consequently, thus*), порівняння (*similarly, likewise*), протиставлення (*but, on the contrary, nevertheless*), місце (*elsewhere, nearly, around, farther*), час (*afterward, meanwhile, lately, when, soon*);

2) займенників замість іменників з попереднього речення, наприклад: *I reached the top (of the hill), where Richie and Mican anxiously awaited their turns. They wanted to try it standing up. (D.Vescey, Old at Seventeen)*;

3) повторів і паралельних конструкцій: *We drifted with the current for a while, both a little thrilled, both a little terrified. (S.Hyde, Boy Meets Bear)*;

4) антитез: *Though these two women lost the freedom to run off to the beach or to a bar, they gained something else... (L. Brown, Why I Want to Have a Family)*;

5) синонімів, наприклад: *shook down, burned up, damaged, destroyed, wiped out (J. London, An Eye-Witness Account of the San-Francisco Earthquake)*;

6) запитань-відповідей, наприклад: *What's got it to do with courtesy? — That is what it has to do with it: Having thrown out the old, dead, hypocritical rules... (L. Sagal, Modern Courtesy)*.

Отже, есе є однією з найбільш лаконічних літературних форм, які мають чітку структуру. Найтипівішими композиційними особливостями англійського есе є: заголовок, ключове речення, початок і закінчення, когерентність, порядок викладення фактів, абзац, когезія. У більшості творів автори використовують композиційний прийом обрамлення,

тобто початок і закінчення утворюють певну рамку, в яку вставлена розповідь. Заголовок часто є частиною такої конструкції. Серед заголовків переважають такі граматичні конструкції: називне речення, одне слово (іменник), розповідне речення. Абзаци, з яких складаються есе, переважно невеликі. Автори часто використовують комбінований спосіб викладу фактів (хронологічний і логічний, просторовий і логічний тощо).

Для досягнення художньої мети автори застосовують різноманітні стилістичні засоби, серед яких найчастіше вживаними є персоніфікація, метафора, порівняння й епітет. Персоніфікація є загальною категорією, яка включає різноманіття метафор, кожна з яких надає конкретні та абстрактні референти рисами людини, різними аспектами її діяльності.

3. Фреймові речення та словосполучення для написання есе англійською мовою

Фрази для формулювання головної тези есе англійською мовою

Речення	Переклад
<ul style="list-style-type: none"> • Many people think ... but others do not agree. • Let us consider what the advantages and disadvantages of ... are. • Let us consider some pros and cons of it. • Let us start by considering pros and cons of it. 	<ul style="list-style-type: none"> • Багато хто вважає, (що) ... , однак інші не погоджуються. • Розглянемо, які є переваги та недоліки... • Пропонуємо розглянути, які є плюси та мінуси (цього). • Почнемо з розгляду плюсів та мінусів.

Фрази для наведення аргументів

Слова-зв'язки	Переклад
<ul style="list-style-type: none"> • To begin with, ... • Firstly, ... / Secondly, ... / Finally, ... • One argument in support of ... • The first thing that needs to be said is ... • It is true that ... / clear that ... / noticeable that ... • Another good thing about ... is that 	<ul style="list-style-type: none"> • Ми почнемо з того, що • По-перше, ... / По-друге, ... / Нарешті, • Одним з аргументів на підтримку цього є... . • Передусім необхідно сказати, що ... • Дійсно так, що ... / Ясно, що ... /

- The second reason for ...
- It is undeniable that...
- For the great majority of people ...
- A number of key issues arise from the statement. For instance,
- One of the most striking features of this problem is ...
- First of all, let us try to understand ...
- The public in general tend to believe that ...
- What is more, ...
- Besides, ... because it is ...
- Doubtless, ...
- One cannot deny that ...
- It is (very) clear from these observations that
- On the other hand, we can observe that
- The other side of the coin is, however, that ...

- Варто відзначити, що ...
- Також позитивний момент ... полягає в ...
 - Друга причина
 - Не можна заперечувати того, що... .
 - Для більшості людей
 - Це твердження торкається низки ключових питань. Наприклад,
 - Один із позитивних аспектів цієї проблеми ...
 - Передусім спробуймо зрозуміти
 - Громадськість схильна думати, що
 - Більше того, Крім того, ..., тому що
 - Безперечно,
 - Не можна заперечувати того, що
 - З цих спостережень (абсолютно) зрозуміло, що
 - З іншого боку, ми можемо спостерігати, що
 - Однак, з іншого боку,

Фрази для підкріплення аргументів та підбивання підсумків

Якщо ви хочете підкріпити свою позицію чієюсь авторитетною думкою або послатися на когось, ви також можете використовувати стандартні фрази й звороти:

- Experts... — Експерти ...
- believe that ... — вважають, що
- say that ... — говорять, що
- suggest that ... — пропонують
- are convinced that ... — упевнені, що
- point out that ... — відзначають, що... .
- emphasize that ... — підкреслюють, що
- According to some experts... — на думку деяких експертів

Існує також певний набір фраз, завдяки яким ви зможете підбити підсумок свого есе, зробити висновки:

- From these facts, one may conclude that... — На підставі викладених фактів ми можемо зробити висновок про те, що...

- Which seems to confirm the idea that... — Це, як бачимо, підтверджує нашу думку про те, що...
- Thus, ... / Therefore, ... — Тому... / Таким чином....
- The most common argument against this is that... — Найпоширенішим аргументом проти цього є те, що... .
- In conclusion, I can say that although ... — Завершуючи, я можу сказати, що...
- To draw the conclusion, one can say that ... — Підбиваючи підсумки, можу сказати, що...

Написати есе англійською мовою — не найпростіше завдання. Адже важливо не тільки те, що твір має бути грамотним, а думки — викладені в логічному порядку й аргументовані. Есе має бути цікавим, емоційним, яскравим. Адже головне завдання есе — привернути увагу до кандидата, виділити його зі списку інших. Саме тому слід підходити до написання есе творчо (до розумної межі). Стандартні фрази й звороти допоможуть вибудувати логічну чітку структуру есе, на яку ви не будете відволікатися.

За матеріалами статей:

1. Мінцис Е.Є. *Стилістично-композиційні особливості есе (на матеріалі творів сучасних американських письменників)*. — Режим доступу: <http://dspace.nbuu.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/75595/126-Mintscis.pdf?sequence=1>.

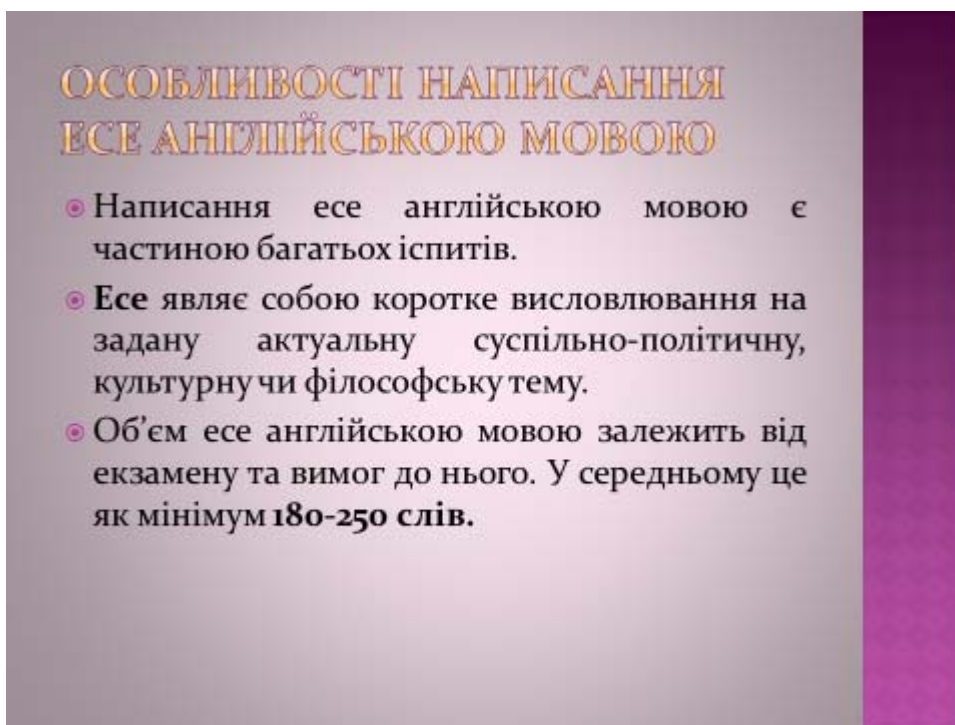
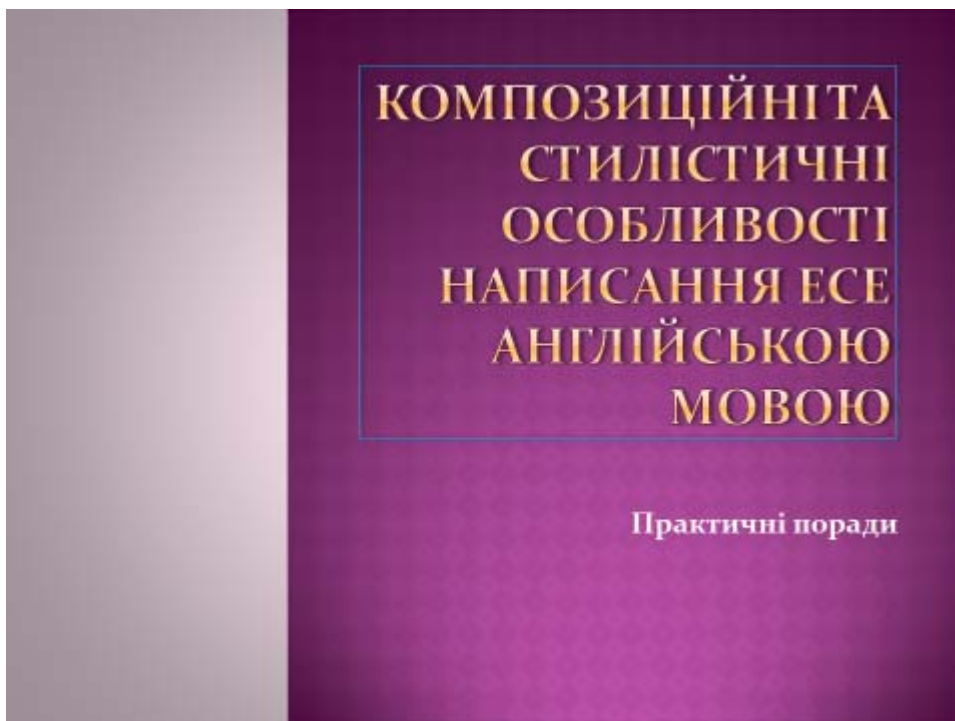
2. Хохлова Є. *Вставні речення та словосполучення для написання есе англійською мовою*. — Режим доступу: <https://enguide.ua/ua/magazine/vvodnye-frazy-i-slovosochetaniya-dlya-napisaniya-esse-na-angliyskom>.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання:

- вивчити конспект лекції.

Презентація за темою лекції

ФОРМУЛА УСПІХУ В НАПИСАННІ ЕСЕ

- ⦿ **P**lanning, based on analysis of the question.
- ⦿ **O**rganizing of ideas.
- ⦿ **W**riting itself.
- ⦿ **E**valuation, when you have written.
- ⦿ **R**evision of mistakes.

ЕТАПИ РОБОТИ НАД ЕСЕ

- ⦿ **1. Планування**
- ⦿ Підкреслити ключові слова й зрозуміти, у чому полягає сутність завдання.
- ⦿ **NB!** Придумати синоніми до ключових слів, щоб у тексті не було тавтологій і можна було продемонструвати свій словниковий запас.
- ⦿ Придумати ідею відповіді: **agree, disagree or sit on the fence.**
- ⦿ Придумати аргументи й приклади на користь своєї позиції.

ЕТАПИ РОБОТИ НАД ЕСЕ

- ⦿ **2. Організація думок**
- ⦿ Упорядкувати свої ідеї в чітку структуру есе: **вступ (теза) – основна частина (2-3 аргументи з поясненням і прикладами) – висновки.**
- ⦿ Продумати лексичні засоби забезпечення зв'язку між реченнями та абзацами.
- ⦿ **NB!** Кожен абзац – це завершена думка, тобто теза, кожен аргумент та висновки мають починатися з нового абзацу. При цьому перше речення кожного абзацу має акумулювати його провідну думку, а наступні – розкривати її.

ЕТАПИ РОБОТИ НАД ЕСЕ

- ⦿ **3. Записування своїх думок.**
- ⦿ **4. Оцінювання змісту написаного.**
- ⦿ Перевірити, чи всі ідеї та приклади увійшли до тексту, чи ясно виражена основна думка. Якщо ні, підправити.
- ⦿ Зайву «воду» прибрати. В англомовному світі понад усе цінують чіткість і лаконічність висловлювання.
- ⦿ **5. Перевірка написаного на помилки.**

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«ІНОЗЕМНА МОВА ДЛЯ МІЖНАРОДНИХ ТЕСТІВ TOEFL ТА IELTS»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Екстремальна та кризова психологія»

із теми 1.11 **«Відображення в мовленні відмінностей національних картин світу»**

Вид заняття: лекція

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: ст. викл. Старова О. О.

Тема 1.11. Відображення в мовленні відмінностей національних картин світу

I. Мета

Практична: 1) повідомлення теоретичних відомостей із теми заняття;
2) удосконалення необхідних знань із лексики й граматики.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання.

III. Література

1. Black M., Capel A. Cambridge Objective IELTS. Workbook with Answers. +CD. Cambridge University Press 2006.

2. Cambridge practice tests for IELTS 5. +CD. Cambridge University Press 2006.

3. Gear J., Gear R. Cambridge Preparation for the TOEFL Test. 4th Ed. Cambridge University Press 2006.

4. Hopkins D., Cullen P. Cambridge Grammar for IELTS with answers. Self-study reference and practice. Cambridge University Press 2006.

5. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Reading Skills. Macmillan 2006.

6. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Writing Skills. Macmillan 2006.

7. Phillips D. Longman Complete Course for the TOEFL Test. Preparation for the Computer and Paper Tests. Longman 2001.

8. Preshous J. Improve Your Skills: Listening & Speaking for IELTS 6.0–7.5 Student's Book Pack with Macmillan Practice Online and Answer Key. Macmillan 2014.

9. Sahanaya W. IELTS Preparation and Practice: Practice Tests with Key. Oxford University Press. 2002.

10. Sharpe Pamela J. Barron's Practice Exercises for the TOEFL. 6th Ed. Barron's 2007.
11. The Official Guide to the TOEFL IBt with CD-ROM, 3rd Ed. ETS 2009.
12. TOEFL Test Preparation Kit. Audio Cd. 2nd Ed. ETS 2000.

IV. ТЗН: дидактичний матеріал.

Хід заняття

I. Організаційний момент:

- рапорт чергового;
- запис дати й теми на дошці, у зошитах.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

Лекція викладача.

Поняття «картина світу» належить до фундаментальних наукових понять, дослідження якого сягають вивчення питань про специфічність окремих мов як складових національних культур. Проблемами теоретичного обґрунтування картин світу в різних аспектах займалися такі мовознавці, як Г. Брутян, Я. Анусевич, Н. Арутюнова, Є. Бартмінський, І. Бодуен де Куртене, Р. Будагов, Л. Вайсгербер, А. Вежбицька, Є. Верещагін, Р. Гжегорчикова, В. фон Гумбольдт, В. Звегинцев, Ю. Караулов, Г. Кардела, М. Лютер, А. Кожибський, В. Костомаров, Ч. Осгуд, О. Кубрякова, Д. Лихачов, П. Лозовський, М. Мазуркевич-Бжозовська, В. Маслова, І. Мачкевич, Л. Мікешина, Р. Павільоніс, Г. Палмер, З. Попова, В. Постовалова, Т. Радзієвська, Е. Рош, Е. Сепір, І. Срезневський, Й. Стернін, В. Телія, М. Толстой, Б. Уорф, Р. Фрумкіна, Т. Цив'ян, Н. Шведова та інші.

Існування різних поглядів щодо особливостей структури картин світу, наявності/відсутності взаємозв'язку мови, культури та національної специфіки мови в поняттях мовної та концептуальної картин світу, відсутність чіткого тлумачення поняття «картина світу» свідчать про складність досліджуваного явища, необхідність ґрунтовного вивчення питання про співвідношення загального й специфічного в мові зумовлюють актуальність дослідження.

Основні теоретичні положення про специфічні риси в іменуванні світу, що багато в чому визначили подальший розвиток мовознавства, були запропоновані В. фон Гумбольдтом. Дослідник значну увагу приділяв пошукам вирішення питання про те, що забезпечує єдність людей як інтелектуальних істот і про причини величезної різноманітності національних мов. Для В. фон Гумбольдта інтегрувальним фактором виступала людська мова. І для пояснення того факту, що, незважаючи на спільність основ людської свідомості, кожен народ виражає свої думки специфічним чином, В. фон Гумбольдт

пропонує гіпотезу про вплив на мову «духу народу»: «У мові зафіксований увесь національний характер... Різні мови є для націй органами їх оригінального мислення».

Отже, мова формується під впливом національної духовної культури народу, і тому кожна мова унікальна. У свою чергу, на думку В. фон Гумбольдта, мова впливає на мислення мовців, оскільки «інтелектуальна діяльність, абсолютно духовна... за допомогою звука матеріалізується в мовленні й стає доступною для чуттєвого сприйняття». Учений пов'язує проблему національної мови з проблемою співвідношення мови і мислення, підкреслюючи, що провідна роль належить мові. Мислення, за В. фон Гумбольдтом, національно детерміноване. На думку вченого, людина, засвоюючи мову, одночасно засвоює і національний погляд на світ.

У США незалежно від В. фон Гумбольдта з'явилися подібні концепції. Так, Е. Сепір зауважував на залежності процесу людського пізнання від мови: «Люди живуть не лише в об'єктивному світі речей і не лише у світі суспільної діяльності, як зазвичай вважається; вони значною мірою перебувають під впливом тієї конкретної мови, яка є засобом спілкування для цього суспільства».

Дійсність, на думку Е. Сепіра, значною мірою несвідомо будується на основі мовних норм. Він вважає, що ми бачимо, чуємо і сприймаємо так чи інакше ті або інші явища головним чином завдяки тому, що мовні норми нашого суспільства передбачають цю форму вираження. За Е. Сепіром, мислення також є невіддільним від вербальної форми й залежить від неї, мова є певною системою категорій, відповідно до якої ми сприймаємо навколишній світ. За переконаннями вченого, тільки в момент свого виникнення мова і її форми визначалися досвідом, результатами взаємодії людини з навколишньою дійсністю. Згодом уже система мови визначає процес нашого сприйняття дійсності.

Е. Сепір, як і В. фон Гумбольдт, також говорить про залежність національної свідомості від системи мови. Дослідник стверджує, що мова створює свою особливу реальність, він порівнює мову із «системою координат», яка забезпечує орієнтацію в навколишньому світі.

Думку про те, що світ постає перед нами як калейдоскопічний потік вражень, який має бути організований нашою свідомістю, а це означає — мовною системою, що зберігається в нашій свідомості, розвиває американський дослідник Б. Уорф, який зазначає, що ми розчленовуємо світ, організовуємо його в поняття і розподіляємо значення так, а не інакше в основному тому, що ми учасники певної угоди, укладеної подібною системою. Цю думку Б. Уорф згодом покладає в основу принципу лінгвістичної відносності: «Ми стикаємося... з новим принципом відносності, який свідчить, що схожі фізичні явища дозволяють створити схожу картину всесвіту тільки за схожості або, принаймні, за співвіднесеності мовних систем».

В американській лінгвістиці на основі принципу лінгвістичної відносності створено теорію примітивних мов, згідно з якою мовам із більш елементарною структурою відповідають нижчі рівні розвитку мислення народів-носіїв таких мов. Провідною ідеєю принципу лінгвістичної відносності є неможливість точного перекладу з однієї мови на іншу та навіть неможливість взаєморозуміння між людьми різних національностей. Крім того зазначимо, що якщо система мови впливала б на процес людського мислення, то неможливий був би розвиток науки і культури.

Польський дослідник, засновник філософії загальної семантики, ще одного напрямку, що розвивав погляди В. фон Гумбольдта, А. Кожибський писав, що кожна мова, маючи структуру, за самою своєю природою відбиває в цій структурі світ так, як він розумівся тими, хто розвивав мову.

Наразі в західній лінгвістиці положення про існування загальних основ людського мислення стало загальноновизнаним. На основі експериментальних даних Ч. Осгуд стверджує: «Сучасні порівняльні дослідження з психолінгвістики доводять, що хоча мови проявляють явну унікальність у фонології, граматиці й семантиці, яка робить їх незрозумілими для носіїв інших мов, на глибинному рівні вони демонструють наявність універсалій, які роблять можливим переклад з однієї мови на іншу».

А. Вежбицька, одна з видатних польських дослідників семантики та питань про існування універсальних категорій свідомості, автор теорії семантичних примітивів, поділяє погляд на існування мовних універсалій: «Мови і культурні системи значною мірою відрізняються одна від одної, але існують семантичні й лексичні універсалії, що вказують на загальний понятійний базис, на якому ґрунтуються людська мова, мислення і культура... а специфічні для мов конфігурації цих примітивів відбивають різноманітність культур». А. Вежбицька вважає, що мови відрізняються конкретними наборами універсалій, використовуваних у процесі комунікації, вона стверджує, що кожний набір виступає нічим іншим, як однією лінгвоспецифічною маніфестацією універсального набору людських концептів.

На наш погляд, *теорія семантичних примітивів* як інтеграційний підхід має велике значення, оскільки дозволяє визначити суть національної специфіки мов, що існує за спільних законів людського мислення. Теорія семантичних примітивів корегує принцип лінгвістичної відносності Уорфа, оскільки дає принципове теоретичне обґрунтування можливості перекладу з однієї мови на іншу.

Досить поширеним напрямом в американському мовознавстві є *культурна лінгвістика*. Теоретичну основу цього напрямку сформували погляди Е. Сепіра і Б. Уорфа. Головним постулатом цього напрямку виступає думка про існування між людською свідомістю і дійсністю проміжного світу, що є особливою моделлю реального світу. Цей особливий світ в американській традиції, наслідуючи Б. Уорфа, прийнято називати поглядом на світ (за сучасною термінологією — мовна картина світу).

Г. Палмер підкреслює внутрішню складність цього поняття, та, на відміну від старших представників американської антропології, не абсолютизує роль мови в цих взаємовідносинах. Мова, — на думку Г. Палмера, — могла би повністю детермінувати погляд на світ у такій культурі, де були б відсутні інші засоби вираження і комунікації. Проте такої культури, на думку вченого, не існує.

У вітчизняній лінгвістиці другої половини ХХ століття у зв'язку із критикою теорії лінгвістичної відносності, розробленої американським дослідником Б. Уорфом, проблема національно-культурної специфіки мови отримала новий поштовх до розвитку. В. Звєгинцев у статті «Теоретико-лінгвістичні передумови гіпотези Сепіра — Уорфа» вказує на принципові помилки цієї теорії. Він пише, що мова є похідною від свідомості та від мислення, мова не робить визначального впливу на процес мислення. Розходження в мовах,

на думку дослідника, пояснюються, по-перше, конкретними матеріальними і соціальними умовами існування цих мов; по-друге, особливостями людської свідомості й мислення; по-третє, конструктивними особливостями і законами функціонування самих мов. Спільність основних категорій людського мислення забезпечують саме універсальні особливості людської свідомості: «У різних формах люди мислять про одне і те саме».

Г. Брутян, піддавши критиці теорію лінгвістичної відносності, запропонував, у свою чергу, теорію лінгвістичної додатковості. В основі цієї теорії покладено постулат, що в основі пізнання лежить загальна для усього людства логічна модель, а «через вербальні образи і мовні моделі відбувається додаткове бачення світу. Лінгвістичне моделювання світу поєднується з логічним його відображенням, створюючи передумови сприйняття більш повної та всебічної картини навколишньої дійсності».

Отже, вітчизняні лінгвісти обґрунтували наявність у мислення універсальних, загальнолюдських основ, які не можуть бути обумовлені системою мови.

Сама проблема національної специфіки мови пов'язана не лише з питаннями співвідношення мови і мислення, мови і дійсності, але і з проблемою співвідношення мови і культури, їх взаємодією і взаємовпливом.

Думки про роль культури і світогляду народу у процесі розвитку мови було відбито в роботах багатьох мовознавців різних епох. І. Срезневський писав, що уявити народ і мову один без одного неможливо. Р. Будагов пояснював національну специфічність мови соціальними умовами існування народу і зазначав, що будь-яка національна мова — це не лише певна система позначень, але і результат своєрідного відображення всієї діяльності людей, які говорять цією національною мовою.

Один з основоположників вітчизняної етнолінгвістики М. Толстой говорив про те, що мова може розглядатися як знаряддя культури і може описуватися через ознаки, загальні для усіх явищ культури, а з іншого боку, мова і культура — це незалежні, автономні семантичні системи. В. Телія також визнає нерозривний зв'язок мови і традиційної культури за визначальної ролі останньої. Слідом за більшістю дослідників, ми визнаємо наявність у мислення універсальних загальнолюдських основ, національну ж своєрідність мов вважаємо обумовленою конкретно-історичними умовами та зв'язком мови й культури, та наголошуємо на визначальній ролі культури у формуванні національної своєрідності.

Одним з основних понять у сучасних дослідженнях, присвячених взаємозв'язку мови і культури та національної специфіки мови, виступає поняття **мовної та концептуальної картин світу**. *Мовна картина світу* (МКС) інтерпретує дійсність, з якою стикається людина, і регулює людську поведінку відносно до цієї дійсності. Як пише І. Мачкевич: «у такий спосіб мовна картина світу пов'язується з двома сферами людської активності: мисленням і дією».

Мислення людини нерозривно пов'язане з процесом *категоризації*. Р. Фрумкіна визначає цей процес як акт віднесення слова (об'єкта) до групи. Розрізняють первинну категоризацію — групування окремих екземплярів у класи, та узагальнювальну категоризацію — групування класів у надкласи. І. Мачкевич вказує на значну роль, яку грає категоризація у процесі пізнання: «Основна мета категоризації — зменшення роздробленості

світу... Категоризація представляє людині світ спрощеним і знерухомленим, пристосованим до пізнавальних здібностей людини».

Розрізняють дві моделі категоризації: *логічну* і *природну*. Логічна модель категоризації ґрунтується на визнанні об'єктивно існуючої впорядкованості навколишньої дійсності. Тому передбачається, що логічні категорії лише відбивають порядок світу. Кожну логічну категорію утворюють об'єкти (явища), що мають певний набір суттєвих властивостей. Цей набір є обов'язковим для всіх представників цієї категорії. Він відрізняє одну категорію від іншої. Кожен об'єкт може або однозначно належати до певної категорії, або так само безперечно до неї не належати. Тому категорії мають чіткі межі, які принципово не підлягають зміні.

Дефекти цієї моделі виявилися, коли підтвердилося, що існують такі поняття, для яких ми не можемо знайти визначальних властивостей, характерних усім десигнатам. Тому виникла модель природної категоризації, основоположником якої є французький психолог Е. Рош. Члени природної категорії не є рівноправними. У них виділяються особливі об'єкти — психологічні центри категорії (прототипи). Існування природної категорії зумовлене сукупністю властивостей, характерних для її прототипу — найрепрезентативнішого представника. Менш репрезентативні представники в тому або іншому ступені схожі з прототипом, тобто мають спільну з ним одну або декілька властивостей. Природні категорії внутрішньо неоднорідні, їх межі є відкритими, і категорії можуть постійно розширюватися. Перевага моделі природної категоризації полягає в тому, що людська свідомість не втрачає своєї активності та впливає на процес категоризації. Ця теорія має вагомим методологічне значення. Г. Кардела зазначає, що завдяки виокремленню природних категорій, що спираються на теорію прототипів, дослідники отримують досконале знаряддя для вивчення проблем, пов'язаних з «неточністю мови». Наразі вже не викликає сумніву той факт, що мова є явищем складним, суперечливим, і тому його категорії не можуть розглядатися як щось незмінне. Модель природної категоризації, таким чином, надає можливість виявити ту приховану систему, яка є основою мовного знання. Поява в науковому вжитку поняття «природна категорія» дозволило лінгвістам виявити основні одиниці, з яких складається МК. Цими одиницями виступають саме природні мовні категорії, представлені семантичними полями. Так, про картину світу дозволяють судити не стільки окремі слова, скільки принципи групування і класифікації понять, що знаходять формальне вираження в мові.

Важливість природних мовних категорій полягає ще і в тому, що саме з ними пов'язані відмінності МКС у різних мовах. Ці відмінності зумовлені, по-перше, неоднаковим визначенням меж категорій, що є свідченням неоднакового досвіду народів у контактах з дійсністю. При тотожності меж категорій відмінності можуть полягати в її внутрішній структурі, наприклад, проявлятися у виборі прототипу. Вибір прототипу інформує про важливість цього об'єкта у свідомості людей, що може бути пов'язане з навколишньою дійсністю людини і людським досвідом.

Необхідно звернути увагу на ще одну проблему, пов'язану з розрізненням наукової і ненаукової концептуальної картини світу (ККС). Л. Мікешина визначає наукову КС як предметне знання, що складається з різних форм: фактів, принципів, законів, гіпотез і теорій [9, с. 62]. Під наївною КС розуміються найчастіше реальні уявлення про світ і людину,

властиві членам цієї культурно-історичної спільноти на певному етапі її розвитку, які є необхідною когнітивною основою адаптації до світу.

Очевидно, що наївна КС становить основу КК. У філософських роботах поняття наукової КС детально розробляється у зв'язку з проблемою світогляду. При цьому більшість дослідників вважають наукову КС частиною культури, особливою формою ККС, бо наукова КС являє собою не більше ніж науковий аспект загальної культурно-історичної КС. Отже, наукова КС так само, як і наївна КС, є частиною КК. Категорії наукової КС мають найчастіше вербальне втілення. Наївна КС ставить перед собою конкретні цілі орієнтації і успішної діяльності у світі. Її центр — людина, її здібності та потреби, її сприйняття світу. Наукова КС націлена на пізнання об'єктивної реальності, світу такими, якими вони є безвідносно до людини. В основі наукової КС лежить процес логічної категоризації, а в основі наївної КС — процес природної категоризації.

У сучасному мовознавстві зв'язок мислення, мови і культури визнається більшістю дослідників. Культура є складним феноменом, у рамках якого розрізняють традиційний, масовий і елітарний компоненти. У аспекті вивчення національної специфіки найбільший інтерес представляє традиційна культура, у матеріальних і духовних творах якої закріплені особливості пізнання дійсності тією або іншою лінгвокультурною спільнотою. Мовна картина світу, як одна з основних складових культури, є одним із засобів передачі цих особливостей.

Незважаючи на значну кількість наукових розвідок, питання про взаємозв'язок «мова — культура», про роль національної специфіки мови залишаються актуальними, відкритими й дискусійними та потребують подальших досліджень.

За матеріалами статті Н. А. Гайдук, режим доступу :
linguistics.chdu.edu.ua/article/download/87346/82954.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання:

- вивчити конспект лекції.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«ІНОЗЕМНА МОВА ДЛЯ МІЖНАРОДНИХ ТЕСТІВ TOEFL ТА IELTS»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Екстремальна та кризова психологія»»

із теми 1.13 «Міжнародні вимоги до оформлення ділової кореспонденції»

Вид заняття: лекція

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: ст. викл. Старова О. О.

Тема 1.13. Міжнародні вимоги до оформлення ділової кореспонденції

I. Мета

Практична: 1) повідомлення нового теоретичного матеріалу з теми заняття; 2) удосконалення граматичних знань курсантів.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання.

III. Література

1. Black M., Capel A. Cambridge Objective IELTS. Workbook with Answers. +CD. Cambridge University Press 2006.

2. Cambridge practice tests for IELTS 5. +CD. Cambridge University Press 2006.

3. Gear J., Gear R. Cambridge Preparation for the TOEFL Test. 4th Ed. Cambridge University Press 2006.

4. Hopkins D., Cullen P. Cambridge Grammar for IELTS with answers. Self-study reference and practice. Cambridge University Press 2006.

5. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Reading Skills. Macmillan 2006.

6. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Writing Skills. Macmillan 2006.

7. Phillips D. Longman Complete Course for the TOEFL Test. Preparation for the Computer and Paper Tests. Longman 2001.

8. Preshous J. Improve Your Skills: Listening & Speaking for IELTS 6.0–7.5 Student's Book Pack with Macmillan Practice Online and Answer Key. Macmillan 2014.

9. Sahanaya W. IELTS Preparation and Practice: Practice Tests with Key. Oxford University Press. 2002.

10. Sharpe Pamela J. Barron's Practice Exercises for the TOEFL. 6th Ed. Barron's 2007.
11. The Official Guide to the TOEFL IBt with CD-ROM, 3rd Ed. ETS 2009.
12. TOEFL Test Preparation Kit. Audio Cd. 2nd Ed. ETS 2000.

IV. ТЗН: презентація, ТЗН.

Хід заняття

I. Організаційний момент:

- рапорт чергового;
- запис дати й теми на дошці, у зошитах.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

Лекція викладача з опорою на матеріал презентації.

Типи англомовних листів

Усі листи можна поділити на особисті (Personal letter) і ділові (Business letter). Чи існують загальні строгі правила складання листів англійською мовою? Якщо йдеться про особисте листування, відповідь очевидна — ні. Це в діловій документації, спілкуванні з партнерами по бізнесу часто використовують шаблони листів англійською. Особисте листування — ця ваша особиста справа. Та все ж є кілька порад, які допоможуть зробити листування приємнішим для вас і людини, з якою ви ведете епістолярну бесіду.

Як писати лист англійською мовою

1. Лист має бути правильно структурований. Якщо хочете, щоб ваш лист був дочитаний до кінця — поважайте адресата. Постарайтеся зробити текст зручним для читання. Композиція листа англійською мовою — так само важливий елемент, як і сенс, який ви вкладаєте в написані слова.

У листі, як правило, є такі структурні елементи:

- звернення — окремий рядок;
- короткий вступ (у якому можна послатися на попередні контакти, раніше написані листи тощо) — окремий абзац;
- основна частина — кілька абзаців;
- висновок — окремий абзац;
- завершальна фраза — окремий рядок;
- підпис — окремий рядок;

- у правому верхньому кутку варто вказати адресу автора й дату під адресою. Зразок листа англійською мовою, з такою структурою:

Oksana Ivanova
5, Verhnyaya St.
Gubkin 110520

07 November 2008

Dear Sam,

There are two of us: my little daughter Svetlana and myself. I was divorced three years ago, and now I have a strong desire to make friends with a kind, intelligent, and sincere man.

If you feel you're the right man, please write and I'll be glad to correspond with you.

Best wishes,
Oksana

2. Правильне звернення. Форма звертання завжди залежить від міри знайомства з людиною, до якої ви звертаєтесь в листі:

- *Dear John!* — звернення до друга, родича.
- *Dear Sir* — офіційне звернення до людини, прізвище якої невідоме, або до начальника.
- *Dear Mr. Smith* — офіційне звернення до людини, прізвище якої відоме.
-

3. Кілька важливих моментів, на які варто звернути увагу:

1. Якщо ви не знаєте стать адресата — напишіть його прізвище повністю: *Dear T. K. Spinazola*.
2. Якщо не знаєте, яке скорочення краще використати: Miss або Mrs, оскільки вам невідомо, чи перебуває жінка в шлюбі, використовуйте нейтральне Ms.
3. Якщо пишете лист двом людям, укажіть обидва імена в зверненні.
4. Не можна скорочувати такі звертання: *Professor, Dean, Governor, Captain, Admiral, Judge, Sister, Senator*.
5. Ці звертання ніколи не можна використовувати повністю: Mr., Ms., Mrs. і Dr.

Для того, щоб правильно написати лист уперше, непогано мати під рукою зразок листа англійською мовою.

Dear Sally,

Thank you for the letter. It was great to hear from you again after such a long time. I really should have written sooner. I have been busy with my exams.

I think you should take the invitation. Caves in Scotland are so beautiful. Your life is boring if you never take risks. Extreme sports give you a chance to live a full life. Last summer I tried rock climbing and really enjoyed it.

It is great that Amy is coming at last! How long is she going to stay with you? What are you going to do together? What places are you going to visit?

Anyway, I must go and get on with my work!

Hope to hear from you soon.

All the best.

Kate

Шаблонні фрази для написання листів

П'ять шаблонів вступних фраз:

- *It was great to get your letter.*
- *Thanks for your letter. It was great/lovely to hear from you.*
- *Thanks for your long letter. It was really great to hear all your news, after not hearing from you for ages.*
- *Sorry I haven't written for so long but.*
- *I was really pleased to hear that.*

Ці фрази нейтральні, з них ви можете почати лист до будь-якого адресата. Іноді буває важко дібрати слова, особливо, якщо пишеш не рідною мовою. Шаблонні фрази допоможуть структурувати текст листа, правильно оформити думки.

П'ять шаблонів завершальних фраз :

- *I would really like you to visit me this summer. Write to me and tell me your plans.*
- *Please give/send my regards(love) to your.*
- *And write and tell me your plans for.*
- *Write back soon!*
- *If you want to know anything else, just drop me a line.*

Шаблон листа з проханням про пораду (5 варіантів):

- *I am writing to ask for your advice.*
- *Can you give me your advice?*
- *I've got a problem and I need your advice.*
- *What do you think I should do?*
- *Do you think I should.?*

Фрази для різних листів

Лист-запрошення	Лист-вибачення	Лист-подяка	Вітання
I'm writing to invite you to...	I'm really sorry that I forgot about...	I'm writing to thank you so much for...	I'm writing to congratulate you on passing your exams...

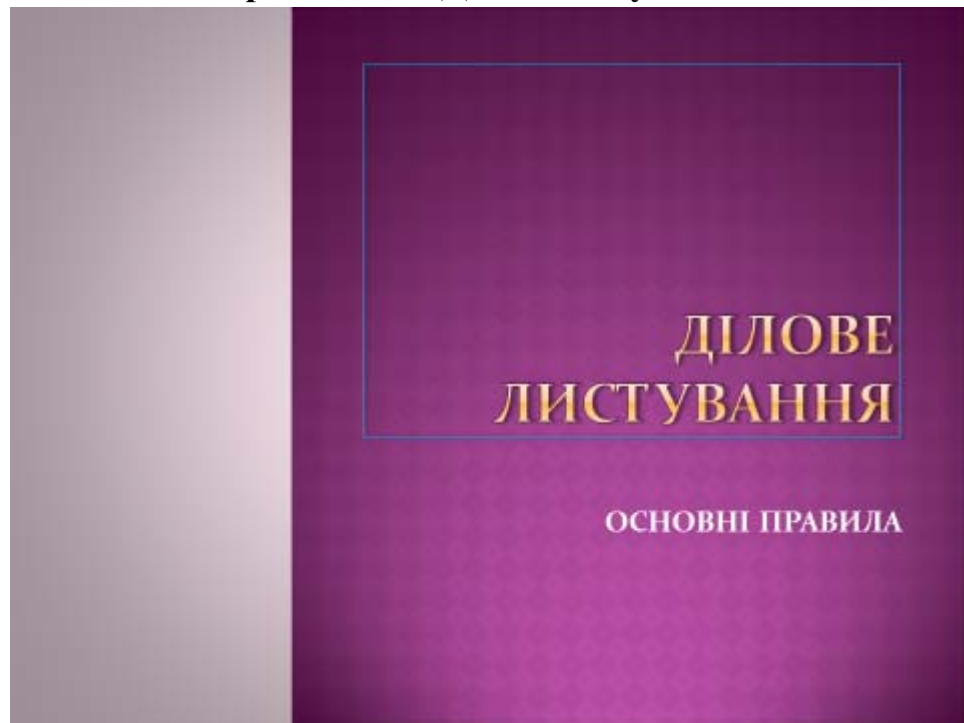
За матеріалами сайту: <https://enguide.ua/magazine/kak-pravilno-pisat-pisma-na-angliyskom-5-shablonov-s-primerami>.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання:

- вивчити теоретичні відомості й нову лексику за темою заняття;
- за поданими зразками написати листи.

Презентація «Ділове листування»

СТРУКТУРА ДІЛОВИХ ЛИСТІВ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

**Ділові листи англійською мовою
складаються з таких частин:**

- заголовок (реквізити відправника);
- дата листа;
- найменування та адреса одержувача;
- вступне звернення;
- основний текст листа;
- заключна формула ввічливості;
- підпис і його розшифрування;
- вказівка на додатки.

ЗАГОЛОВОК ЛИСТА

- У заголовку вказують найменування та адресу організації-відправника та низку подробиць: адреса для телеграм, номер факсу, номери телефонів.
- Зразок:
- *Early Bird Warning Systems*
- *75, Carlton Street, London E.C.4*

ДАТА ЛИСТА

Дату відправлення листа зазвичай пишуть ліворуч під заголовком.

Способи позначення дати в ділових листах англійською мовою:

- *12th September, 2010*
- *12 September, 2010*
- *September 12th, 2010*
- *September 12, 2010*

ВСТУПНЕ ЗВЕРНЕННЯ І ЗАКЛЮЧНА ФОРМУЛА ВВІЧЛИВОСТІ

Вступне звернення пишуть біля лівого берега аркуша під внутрішньою адресою на окремому рядку, а **завершальну формулу ввічливості** — праворуч, після основного тексту, також на окремому рядку.

ПОШИРЕНІ ФОРМУЛИ ВСТУПНОГО ЗВЕРНЕННЯ

- **Dear Sirs** — Шановні панове (строго офіційно).
- **Dear Sir** — Шановний пане (строго офіційно).
- **Dear Mr. Black** — Шановний пане Блек (менш офіційно).
- **Dear Madam** — Шановна пані (строго офіційно).
- **Dear Mrs. Green** — Шановна місіс Грін (менш офіційно).
- **Dear Miss White** — Шановна міс Уайт (менш офіційно).

ПОШИРЕНІ ЗАКЛЮЧНІ ФОРМУЛИ

- ◉ **Yours faithfully (faithfully yours)** — З повагою (строго офіційно, якщо не знаєте людину).
- ◉ **Yours truly, yours sincerely (sincerely yours)** — Щиро Ваш (менш офіційно, якщо знаєте принаймні ім'я та прізвище).

ПІДПИС

Підпис у ділових листах англійською мовою розташований на правому боці бланка під заключною формулою. Під підписом слід вказати прізвище та ім'я й назву посади особи, що підписала лист.

ВКАЗІВКА НА ДОДАТОК В ДІЛОВИХ ЛИСТАХ

Ділові листи англійською мовою можуть містити додатки. Якщо до листа додано які-небудь матеріали, то біля лівого берега сторінки, нижче від підпису пишуть слово **Enclosure** («Додаток»). Якщо лист містить два і більше додатки, то вказують їхню кількість: **Enclosures:**

- 1.
- 2.

ПРИКЛАД ДІЛОВОГО ЛИСТА

TECHNOTHERM ENGINEERING, INC.
ENGLEWOOD CLIFFS, N.J. 07578

25th February, 2007
Mr. Simon Hollingworth
Marketing Manager
The Modern Engineering Corporation
220 West Seventh Street
New York, N.Y., 10056
USA

Dear Mr. Simon,

We have read your advertisement in the "Pet Magazine" of 25th December, 2006. We are interested in buying your equipment for producing pet food. Would you kindly send us more information about this equipment:

- price (please quote CIF price)
- dates of delivery
- terms of payment
- guarantees

We have more than 50 dealers and representatives in different regions and would like to start producing pet food in Ukraine. If your equipment meets our requirements and we receive a favourable offer we will be able to place a large order for your equipment.

Yours sincerely,

M. Smith (ніднуч)

Martin Smith,
Export-Import Manager

Formal Letter

A formal letter is used when you write to someone you do not know or the content is impersonal.

Examples include job applications and business letters. Plan out your letter and ask yourself:

Why am I writing this letter?

Who is my audience?

What response do I want?

The name and address of the person to whom you are writing.

Greeting: Use the title and name of the person to whom you are writing.

Opening paragraph: Explain why you are writing the letter. Be clear and to the point.

Main paragraphs: Explain what has happened in more detail. Do not write one large paragraph. Use connectives or write a paragraph for each point. Support opinions with facts.

Conclusion: Repeat the main point and explain what response or outcome you want.

Your full address

6 Cherry Lane
Maple Town
AB1 2CD

Date

21st July 2016

Reference: The heading of your letter. It tells the reader what the letter is about.

Mr. D. Taylor
Taylor Games
Unit 1, North Avenue,
Brick Town
WX1 2YZ

Dear Mr. Taylor,

Re: Customer Service Complaint, Order Number 20340506

I am writing to complain about the awful customer service that I received from your company over the last six weeks in relation to my order.

I purchased a computer game on the 5th June, on a guaranteed five-day delivery service, allowing plenty of time for delivery before my son's birthday in July.

After ten days, the game still hadn't arrived so I sent an email to find out where it was. Two days later, there was still no response, so I tried to contact you by phone. However, I was only able to get through to an answer phone message.

On the 26th June, I finally spoke to one of your customer services representatives, who assured me that my order had finally been dispatched and would be delivered on the 2nd July, just in time for my son's birthday.

Much to my disappointment, six weeks after placing my order, I am still waiting for the computer game to arrive. The issue has caused an enormous disruption and is not something that I expected from a reputable online retailer.

I am offended by the lack of respect shown by your company and demand that a refund be issued immediately.

I look forward to hearing from you.

Yours sincerely,

S. Williams

Ms. Sarah Williams

Your signature and name.

Close: Use 'Yours sincerely' if you know the name of the person to whom you are writing. If not, use 'Yours faithfully'.

Remember: Always reread and check your letter before sending!

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«ІНОЗЕМНА МОВА ДЛЯ МІЖНАРОДНИХ ТЕСТІВ TOEFL ТА IELTS»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Екстремальна та кризова психологія»»

із теми 1.15 **«Відмінності граматичних конструкцій для усного та
письмового викладу інформації»**

Вид заняття: лекція

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: ст. викл. Старова О. О.

Тема 1.15. Відмінності граматичних конструкцій для усного та письмового викладу інформації

I. Мета

Практична: 1) повідомлення нового теоретичного матеріалу з теми заняття; 2) навчання усного спілкування за темою заняття; 3) удосконалення граматичних знань курсантів.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання.

III. Література

1. Black M., Capel A. Cambridge Objective IELTS. Workbook with Answers. +CD. Cambridge University Press 2006.

2. Cambridge practice tests for IELTS 5. +CD. Cambridge University Press 2006.

3. Gear J., Gear R. Cambridge Preparation for the TOEFL Test. 4th Ed. Cambridge University Press 2006.

4. Hopkins D., Cullen P. Cambridge Grammar for IELTS with answers. Self-study reference and practice. Cambridge University Press 2006.

5. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Reading Skills. Macmillan 2006.

6. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Writing Skills. Macmillan 2006.

7. Phillips D. Longman Complete Course for the TOEFL Test. Preparation for the Computer and Paper Tests. Longman 2001.

8. Preshous J. Improve Your Skills: Listening & Speaking for IELTS 6.0–7.5 Student's Book Pack with Macmillan Practice Online and Answer Key. Macmillan 2014.

9. Sahanaya W. IELTS Preparation and Practice: Practice Tests with Key. Oxford University Press. 2002.

10. Sharpe Pamela J. Barron's Practice Exercises for the TOEFL. 6th Ed. Barron's 2007.

11. The Official Guide to the TOEFL IBt with CD-ROM, 3rd Ed. ETS 2009.

12. TOEFL Test Preparation Kit. Audio Cd. 2nd Ed. ETS 2000.

IV. ТЗН: презентація, ТЗН.

Хід заняття

I. Організаційний момент:

- рапорт чергового;
- запис дати й теми на дошці, у зошитах.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

Викладач, спираючись на матеріал презентації, розповідає про відмінності граматичних конструкцій для усного й письмового мовлення.

Один з основоположників сучасної лінгвістики Фердинанд де Соссюр (1857–1913) сказав таке про відношення між мовою й писемністю: «Мова і писемність — це дві різні знакові системи; друга існує винятково з метою представлення першої». Під мовою він мав на увазі усне мовлення. Усне мовлення є первинним, а письмове — вторинне. Усне мовлення може існувати без відповідного письмового мовлення, а навпаки бути не може. Насправді, переважна більшість мов у світі ніколи або лише недавно набули письмову форму.

Але чи правда, що писемність існує винятково з метою представлення усного мовлення? Звичайно ж, що ні. Так само як і усне мовлення, писемність існує насамперед із метою представлення понять та ідей. Утім, для цього письмове мовлення завжди проходить (щонайменше частково) через усне мовлення, тоді як усному мовленню не обов'язково використовувати письмову мову в якості проміжного етапу.

У жодному разі писемність не підпорядковується усному мовленню повністю. У багатьох відносинах писемність «веде власне життя» й розвивається незалежно від усного мовлення.

Також писемність впливає на усне мовлення. Найбільш очевидним прикладом слугує вимова під впливом орфографії — наприклад, в англійській мові слово *theatre* вимовляється зі звуком /θ/ замість первісного /t/, оскільки вимовляється як /θ/ в інших англійських словах. Що особливо важливо, складні синтаксичні конструкції, які більш характерні для письмової мови, аніж усної, починають переважати в мові тих людей, які часто пишуть, або в тих

культурах, у яких писемність переважає. Якщо погодитися з тим, що мова впливає на наш спосіб мислення, це може мати великі наслідки.

Основна відмінність між писемністю й усним мовленням полягає в тому, що перша сприймається візуально (зором), а друге — аудіально (на слух):

1. Письмова мова є постійною, тоді як усне мовлення минуле, мінливе.

2. Письмова мова є незалежною від дискурсивної ситуації, тоді як усне мовлення залежне. Фізична наявність написаного тексту не залежить від присутності автора або слухача, тоді як для усного виступу (щонайменше, перед магнітофоном) необхідна присутність і мовця, і слухача.

3. Як правило, людина, яка пише, може не квапитися при підготовці свого тексту під час відсутності читача, тоді як мовець часто повинен створювати текст свого виступу в момент говоріння в присутності слухача.

4. Звичайно, читач може не квапитися, інтерпретуючи написаний текст під час відсутності автора, тоді як слухач, як правило, повинен інтерпретувати його відразу в присутності мовця.

5. За своєю природою письмова мова, звичайно, є монологічною, а усне мовлення — діалогічним. Отже, часто письмова мова залишає менше можливостей для автора пояснити надалі свої наміри або навіть визначити, чи були зрозумілими його ідеї, а також менше можливостей для читача довідатися про прагнення автора.

6. Оскільки написаний текст завжди можна перечитати знову, тоді як текст усної мови зникає відразу ж після промови, письмова мова зменшує необхідність запам'ятовування, а усне мовлення часто створює велику різноманітність технік і правил для запам'ятовування.

7. У зв'язку з тим, що в розпорядженні автора й читача є більше часу, письмова мова дозволяє використання більш складних, ніж в усному мовленні, граматичних конструкцій, а також побудову абстрактних концепцій і наведення доводів.

8. Завдяки інтонації, тембру голосу й подібним засобам усне мовлення дозволяє висловити більше нюансів емоційного тону, ніж писемність, у якій існує менше інструментів висловлювання такого типу.

9. Перебуваючи на відстані від дискурсивної ситуації, письмова мова дозволяє більше відсторонення і об'єктивність, ніж усне мовлення.

10. Письмова мова забезпечує авторові більше волі в міркуваннях, незалежно від свого соціального оточення, заохочуючи оригінальність, тоді як усне мовлення схильне до того, щоб бути більш традиційним і загальноприйнятим.

11. Для письмової мови характерним є більш високий ступінь фіксації норм і шаблонів (наприклад, через письмові закони), тоді як усне мовлення часто є більш гнучким.

12. Письмова мова зменшує необхідність багатослівності і повторів порівняно з усним мовленням.

Ці та інші відмінності не є абсолютними. У різних написаних текстах міститься різна кількість особливостей усного мовлення, і навпаки. Наприклад, у сучасній мові електронної пошти (e-mail) трапляється безліч особливостей, які зазвичай пов'язували з усним мовленням, і це може призвести до певних труднощів, коли автор електронного повідомлення забуває про те, що відсутність безпосередньої дискурсивної ситуації й відносний недолік засобів для висловлення емоційного тону можуть призвести до непередбаченої інтерпретації з боку читача. До деякої міри недолік засобів для вираження емоційного тону став менш помітний із введенням загальноприйнятих знаків, на зразок ☹ і :(.

Письмове та усне мовлення багато в чому відрізняються. Однак у деяких випадках письмо є більш близьким до усного мовлення, і навпаки. Нижче наводяться деякі відмінності між цими двома формами мови:

Письмова мова, як правило, відрізняється постійністю. Тексти в письмовій формі зазвичай не змінюють після того, як вони були надруковані/написані.

Усне мовлення, як правило, дещо нестійке доти, доки воно не записане. Мовець може виправляти себе і міняти свої висловлення у ході мовлення.

Записаний текст може передавати інформацію через час і простір доти, доки така мова і система писемності зрозумілі оточуючим.

Усне мовлення звичайно використовується для негайного обміну інформацією.

Письмова мова відрізняється більшою складністю й заплутаністю, ніж усне мовлення, оскільки в ній використовуються більш довгі речення і безліч підрядних речень. Крім того, в усному мовленні немає еквівалента для зовнішньої форми письма і пунктуації. Однак деякі форми письмової мови, такі як миттєві повідомлення та e-mail є більш близькими до усного мовлення.

Усне мовлення має схильність до повторень, неповних речень, виправлень і пауз. Виключення складають офіційні виступи та інші заплановані форми усного мовлення, як наприклад, повідомлення новин, сценарії до спектаклів і фільмів.

Автори письмових текстів не одержують негайну реакцію у відповідь, якщо тільки це не спілкування за допомогою комп'ютера. Отже, вони не можуть покладатися на ситуацію, щоб внести ясність. З цієї причини необхідно висловлюватися більш точно та однозначно, ніж в усному мовленні, за винятком листування між людьми, які добре знають одна одну.

Усне мовлення, як правило, це динамічний обмін інформацією між двома або більш людьми. Ситуація та загальні знання відіграють, у цьому випадку, головну роль, тому багато чого може побічно матися на увазі або залишитися невисловленим.

Автори письмових текстів можуть скористатися пунктуацією, заголовками, зовнішньою формою, кольором та іншими графічними ефектами, які недоступні в усному мовленні.

В усному мовленні може використовуватися інтервал, тон, гучність і тембр для емоційного контексту.

Матеріал у письмовій формі можна прочитати повторно й ретельно проаналізувати, а також зробити позначки на поверхні. Усне мовлення може використовуватися у такий спосіб лише в записаному вигляді.

Деякі граматичні конструкції використовуються лише в письмовій формі, так само як і деяка лексика (наприклад, складні хімічні і юридичні терміни).

Частина лексики використовується здебільшого або винятково в усному мовленні, як наприклад сленгові вирази.

За матеріалами сайту <http://linguapedia.info/uk/systemy-pysma/pysmove-i-usne-movlennja.html>.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання:

- вивчити конспект лекції.

Відмінності граматичних конструкцій:

усний і письмовий виклад
інформації

Типи англійського мовлення

- Різноманітні форми функціонування **літературної англійської мови** поступово привели до її диференціації. Ця диференціація відбувається у двох основних напрямках:
 - а) відмінності між письмовим та усними різновидами англійського мовлення (**усний і письмовий типи мовлення**) і
 - б) поділ письмового й усного різновидів мови на окремі системи (**стилі**).

Граматичні відмінності англійського усного й письмового мовлення

- 1) Наявність в усному мовленні еліптичних зворотів, тобто опускання окремих частин речення (передусім підмета й допоміжного дієслова), оскільки сама ситуація спілкування не вимагає згадування випущеної інформації.

Приклади: *See you tomorrow. Pity you didn't come. Happy to meet you. Ready?*
Where are you. — At the New York.

Граматичні відмінності англійського усного й письмового мовлення

- 2) порушення синтаксичних норм літературної мови.

Наприклад, для усного мовлення в сучасній англійській мові характерне й уживання запитання в синтаксичній формі стверджувального речення.

"You have been to school?"

"Yes, sir," I answered; "for a short time".

- Іноді запитальне речення вживається в еліптичній формі: опускають допоміжне дієслово **to do**:

Miss Holland look after you and all that?

Граматичні відмінності англійського усного й письмового мовлення

- 3) наявність скорочень (*can't, shouldn't be's, I'll be back*):

!!! Так, наприклад, виникли слова англійської мови які дістали й відповідну характеристику розмовних: *mike* від *microphone*, *gent* від *gentleman*; *cycle* і *bike* від *bicycle*; *exam* від *examination*.

Деякі з цих утворень усного англійського мовлення розглядають не як розмовні слова літературної англійської мови, а як лексеми, що стоять на межі просторіччя або жаргону.

Граматичні відмінності англійського усного й письмового мовлення

- 4) підсилювальні слова й звороти (*God, damn, goddamn, for all the saints*).

Наприклад, англійський прислівник **so** поступово витісняє **that**, наприклад: **not that quick, not that far**.

- 5) для усного типу мовлення характерна також незавершеність висловлювання.

Наприклад: *If you don't come I'll...*

Граматичні відмінності англійського усного й письмового мовлення

- 6) відсутність сполучників.
- "That's the point, Mrs. Latham. Nat Donahue knows what you saw and aren't telling — he saw it himself and he's not telling. Why did he send you around to the front door? He could have broken that flimsy lock with no trouble at all. He's so much in love with Thore Kimball he doesn't know which end he's on." (L. Ford. *Siren in the Night*.)

Граматичні відмінності англійського усного й письмового мовлення

- 7) часте вживання сполучника **and**.
- "He came to our house for a drink one night *and* next Sunday the paper had the low-down on Mrs. B's bar. Sounded like an illicit hellhole with everybody lying around stiff. *And* he told Freddie it was cherry brandy killed Loring Kimball *and* wanted to know if it was Mr. B's cherry brandy. Freddie said of course it was, what did he think we'd been saving it for." (L. Ford. *Siren in the Night*.)

Граматичні відмінності англійського усного й письмового мовлення

- 8) інтонаційне виділення службових, а не повнозначних слів із метою логічного або емоційного виділення частини висловлювання:
- I wonder if he *is* going; He *has* done it.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«ІНОЗЕМНА МОВА ДЛЯ МІЖНАРОДНИХ ТЕСТІВ TOEFL ТА IELTS»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Екстремальна та кризова психологія»

із теми 1.17 «Лексичні та граматичні засоби забезпечення зв'язного викладу
думки»

Вид заняття: лекція

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: ст. викл. Старова О. О.

Тема 1.17. Лексичні та граматичні засоби забезпечення зв'язного викладу думки

I. Мета

Практична: 1) повідомлення теоретичних відомостей із теми заняття; 2) розширення словникового запасу за темою заняття; 3) удосконалення знань із граматики щодо особливостей зв'язного викладу інформації.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання.

III. Література

1. Black M., Capel A. Cambridge Objective IELTS. Workbook with Answers. +CD. Cambridge University Press 2006.

2. Cambridge practice tests for IELTS 5. +CD. Cambridge University Press 2006.

3. Gear J., Gear R. Cambridge Preparation for the TOEFL Test. 4th Ed. Cambridge University Press 2006.

4. Hopkins D., Cullen P. Cambridge Grammar for IELTS with answers. Self-study reference and practice. Cambridge University Press 2006.

5. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Reading Skills. Macmillan 2006.

6. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Writing Skills. Macmillan 2006.

7. Phillips D. Longman Complete Course for the TOEFL Test. Preparation for the Computer and Paper Tests. Longman 2001.

8. Preshous J. Improve Your Skills: Listening & Speaking for IELTS 6.0–7.5 Student's Book Pack with Macmillan Practice Online and Answer Key. Macmillan 2014.

9. Sahanaya W. IELTS Preparation and Practice: Practice Tests with Key. Oxford University Press. 2002.

10. Sharpe Pamela J. Barron's Practice Exercises for the TOEFL. 6th Ed. Barron's 2007.

11. The Official Guide to the TOEFL IBt with CD-ROM, 3rd Ed. ETS 2009.

12. TOEFL Test Preparation Kit. Audio Cd. 2nd Ed. ETS 2000.

IV. ТЗН: дидактичний матеріал, презентація, ТЗН.

Хід заняття

I. Організаційний момент:

- рапорт чергового;

- запис дати й теми на дошці, у зошитах.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

Лекція викладача.

1. Загальна характеристика лексичних і граматичних засобів зв'язку в англomовному тексті

На сьогодні категорія зв'язності є доволі актуальною у сфері мовознавства, адже питання про кількість, типологію та ієрархію текстових категорій, установлення чітких критеріїв можливих класифікацій та характеру формування залишаються остаточно невирішеними.

Категорію зв'язності мовознавці завжди розглядали як найважливішу текстову категорію, один з основних текстотворчих чинників, що забезпечує єдність та цілісність тексту, іще одну основну його характеристику. Проте не варто визнавати категорії цілісності та зв'язності тотожними, адже текст може бути зв'язним, проте не цілісним і, навпаки, цілісним, але не зв'язним. Явище **цілісності тексту** передусім змістове, воно може й не мати чітко виражених формальних рис та ознак.

Зв'язність є невід'ємною ознакою тексту. Незв'язних текстів не існує, адже саме втрата зв'язності руйнує текст. Зв'язність тексту сприймається як результат взаємодії кількох факторів. Перш за все це логіка викладу, яка відображає співвідношення явищ дійсності з динамікою їхнього розвитку; по-друге, це особлива структура мовних засобів — фонетичних, лексико-семантичних і синтаксичних — з урахуванням їх функціонально-стилістичного навантаження.

Якщо узагальнити наукові напрацювання відомих теоретиків лінгвістики тексту (Н. С. Валгіна, О. П. Воробйова, І. Р. Гальперін, Н. Н. Зарубіна, О. О. Селіванова та ін.), можна виокремити такі основні лексичні засоби зв'язності в тексті:

1. Лексичний повтор — це повтор слова чи вживання однокореневого слова для досягнення єдності та точності тексту, що дозволяє зберегти цілісність теми.

Іноді повтори вважають мовленнєвою помилкою, але це не завжди так. У різних стилях і жанрах лексичний повтор вживають по-різному: так, в академічному тексті зв'язок, досягнутий лексичним повтором, є основним засобом зв'язності. За лексичного повтору одна з лексем попереднього речення повторюється в наступному. Синтаксичні функції повторюваних елементів можуть бути різними:

· **«підмет — підмет»:**

Bluetooth is on and your phone is connected. Bluetooth is on but is not connected with your phone.

Bluetooth увімкнений, і ваш телефон з'єднаний. Bluetooth вимкнений, але не з'єднаний із вашим телефоном.

· **«додаток — підмет»:**

Navigation solutions are based on digital maps. These digital maps are created with great care.

Рішення з питань навігації засновані на цифрових географічних картах. Ці цифрові карти створені з надзвичайною ретельністю.

· **«додаток — додаток»:**

If you click on this icon, you will see the satellite information screen. If there is a cross next to the icon, the GPS receiver is off.

Якщо ви клацнете на цю іконку, ви побачите на екрані інформацію із супутника. Якщо біля наступної іконки ви побачите хрестик, то приймач GPS вимкнений.

До лексичного повтору відносять також такі випадки, коли слова мають загальний лексичний компонент, але належать до різних частин мови. Досить часто цей зв'язок має характер **«додаток (обставина) — присудок»:**

If the device has dropped into water or another liquid, never take it out of that before disconnecting the device from the power supply line. The device must be disconnected from the electric power supply line as soon as possible.

Якщо пристрій упав у воду або іншу рідину, у жодному разі не можна діставати його до від'єднання від мережі. Необхідно якнайшвидше від'єднати його від електромережі.

Перетворення абстрактного іменника на дієслівний присудок розглядають як сильний вид зв'язку, який призводить до «конденсації» сенсу, через те, що зміст одного речення ніби втручається в зміст іншого.

Сфера поширення зв'язку за допомогою лексичного повтору за межами наукового тексту доволі вузька, що пояснюється його стилістичною обмеженістю. Тексти з частим повторенням одних і тих самих лексем сприймаються як невиразні, стилістично бідні. Значне поширення лексичного повтору в науковій мові пов'язане зі стійкістю термінології, небажаністю синонімічних замінів, викликану прагненням до однозначності, точності значення. Використання синонімів та антонімів дозволяє уникнути повторення, робить мову більш виразною, проте синоніми частіше зустрічаються в науково-популярній літературі, ніж в академічних текстах.

2. Синонімічна заміна — це заміна слова в одному реченні синонімом або синонімічним висловом в іншому. Зазвичай використовується там, де необхідна барвистість мови, її образність: у публіцистичному та художньому стилях.

Найбільш частотним, поширеним і нейтральним видом зв'язку є займенникова субституція, оскільки, з одного боку, уживання займенника замість повторення тієї ж лексеми дозволяє уникнути стилістичної одноманітності, зберігати термінологічну точність і, з другого боку, використання займенників як субститутів цілих висловлювань або їх частин забезпечує компресію та інформаційну семантику, необхідну в наукових текстах. Окрім того, використання займенника *it* або *this* у якості субститута часто пов'язане зі зміною аспекту викладу, переходом до оцінки, коментування чи пояснення.

Seller acknowledges that it has examined the site of the Work.

Виконавець підтверджує, що він оглянув ділянку робіт.

Зв'язок, здійснюваний за допомогою займенників, як правило, указує на попередній фрагмент або заміщує його, що є типовим для різних текстів.

3. Використання антонімів. Прикладом антонімічних лексичних засобів зв'язності може послугувати таке речення:

This information shall not be disclosed in whole or in part, either in written or electronic form, without the prior written permission of Rader Companies.

Ця інформація не повинна повністю або частково розкриватися іншим суб'єктам ні в письмовому, ні в електронному вигляді без попереднього письмового дозволу корпорації Rader Companies.

4. У результаті аналізу великої кількості текстів було виявлено, що найбільш уживаними лексичними засобами зв'язності є вживання слів **однієї тематичної групи**.

The aeroplane height and lateral position relative to the microphone shall be determined by a method independent of normal flight instrumentation such as radar tracking, theodolite triangulation, photographic scaling techniques or other methods to be approved by the certificating authority.

Висота літака і його бічне положення щодо мікрофона повинні бути визначені методикою, незалежною від нормальної пілотажної апаратури, такої як радіолокаційний супровід, теодолітна тріангуляція, фотографічні методи масштабування, або іншими методиками, які повинні бути затверджені сертифікаційною організацією.

Отже, зв'язність, як формально-структурна організація тексту, є надзвичайно важливою конструктивною категорією у сфері лінгвістики, що відображає структурну та змістову сутність тексту й потребує більш детального вивчення. Виражаючи зв'язок між сусідніми реченнями, вона допомагає сприймати текст як єдине ціле. Інакше кажучи, це здатність тексту утримувати предмет обговорення, повертаючи його різними сторонами, та плавно переходити від одного предмета до іншого.

2. Слова-зв'язки, використовувані в різних частинах англомовного есе (див. Додаток)

Таке завдання, як написання навчального есе, є показником здобутих навичок із граматики, орфографії, синтаксису, морфології, лексикології та пунктуації. Одним із завдань

написання такого типу робіт є відпрацювання прийомів аргументування на користь займаної автором позиції. Припускається, що кандидати вже оволоділи певними навичками аргументації.

За вимогами до структури, академічне есе складається з таких частин:

1. Заголовок (*Title*) — відображає основну проблему, якій присвячено есе.

2. Вступ (*Introduction*) — теза-проблема з описом того, про що конкретно буде говоритися в основній частині.

3. Аргументація (*Body*) — аргументоване розкриття проблеми на основі зібраного матеріалу. Ця частина роботи включає співвідношення й узагальнення інших точок зору з викладенням власної та її обґрунтуванням, використання в якості ілюстративного матеріалу емпіричних відомостей із переконливими, зваженими, ефективними доказами, дотриманням логіки в розкритті проблеми за допомогою використання параграфів (абзаців).

4. Висновок (*Conclusion*) — коротке узагальнення й виклад основних аргументів.

Виходячи з поданої вище структури есе, проаналізуємо ключову лексику, яку слід використовувати на кожному зі структурних рівнів. Отже, на рівні *Introduction* можна використовувати такі лексичні конструкції: *it is said that, the fact is, in one word, that is why, we should not think that*, etc. — *It is said that money rule the world*.

Рівень *Body* можемо охарактеризувати такими лексичними одиницями: *to start/begin with, afterwards, last and the most significant (reason), firstly, secondly, thirdly, the next what is noteworthy, not only ... but, one more point is*, etc. — *Not only minuses, but also pluses are brought by 'a new god'*.

Рівень *Conclusion* містить такі лексичні конструкції, як *all things considered, all in all, in conclusion, to sum it up, going to the main idea*, etc. — *To sum it up, I consider the development of technology to be a great thing for all the mankind*.

Окрім цього, лексичні особливості англійського писемного мовлення включають також вживання **linking words**, або ж, українською мовою, слів-зв'язок. Ми класифікували їх за функціональною спрямованістю в тексті. Таким чином, корпус есе містить такі групи **linking words (linkers)**:

1. *Listing linkers* — слова-зв'язки для перерахування та організації логічної послідовності. Наприклад, *first — second — third, first — furthermore — finally, in addition — moreover: In addition, some people are ready to go to great length to have a big money*.

2. *Reinforcement linkers* — слова-зв'язки для підсилення, зміцнення думки, а саме: *furthermore, moreover, what is more, besides — Moreover, I am dead sure that it is a wrong assumption that while growing up one has to give up their childhood dream*.

3. *Similarity linkers* — слова-зв'язки для вираження подібності. В есе знаходимо такі: *similarly, in the same way, correspondingly — Similarly, music clips, films, even cartoons contain erotic scenes*.

4. *Example linkers* — слова-зв'язки для наведення прикладів та представлення додаткової інформації: *for example, for instance — Take, for example, Ray Bradbury's "451° Fahrenheit"*.

5. *Summary linkers* — слова-зв'язки для підбиття підсумків викладеного. Для прикладу, ***in conclusion, to conclude, in brief, to summarise*** — *In conclusion, I might say that money is not evil because it is just a means for existence.*

6. *Expressing-an-alternative linkers* — слова-зв'язки, використовувані для вираження альтернативної думки, тобто ***alternatively, rather, on the other hand*** — *On the other hand, there are a lot of programmes for teenagers on the topic their parents are not eager to speak.*

7. *Result/consequence linkers* — слова-зв'язки для вираження причинно-наслідкового зв'язку: ***so, therefore, as a result/consequence, accordingly*** — *As a result, the first rank of the army will be after people who are ready to dedicate their lives to it.*

8. *Stating-the-obvious linkers* — слова-зв'язки, використовувані з метою вираження певної очевидності в тексті. Наприклад: ***obviously, clearly, naturally*** — *Obviously, when unprepared young soldiers see the death of their companions, they become uncontrolled.*

9. *Emphasis linkers* — слова-зв'язки для акцентування певної думки. У корпусі есе знаходимо ***generally, especially, in fact*** — *In fact, mothers lose their children, wives their spouses, sisters their brothers, and this line is infinite.*

За матеріалами статей:

1. Позігун Д. О. Лексичні засоби зв'язності у перекладі англомовних науково-технічних текстів. — Режим доступу:

http://www.rusnauka.com/13_EISN_2013/Philologia/6_137011.doc.htm.

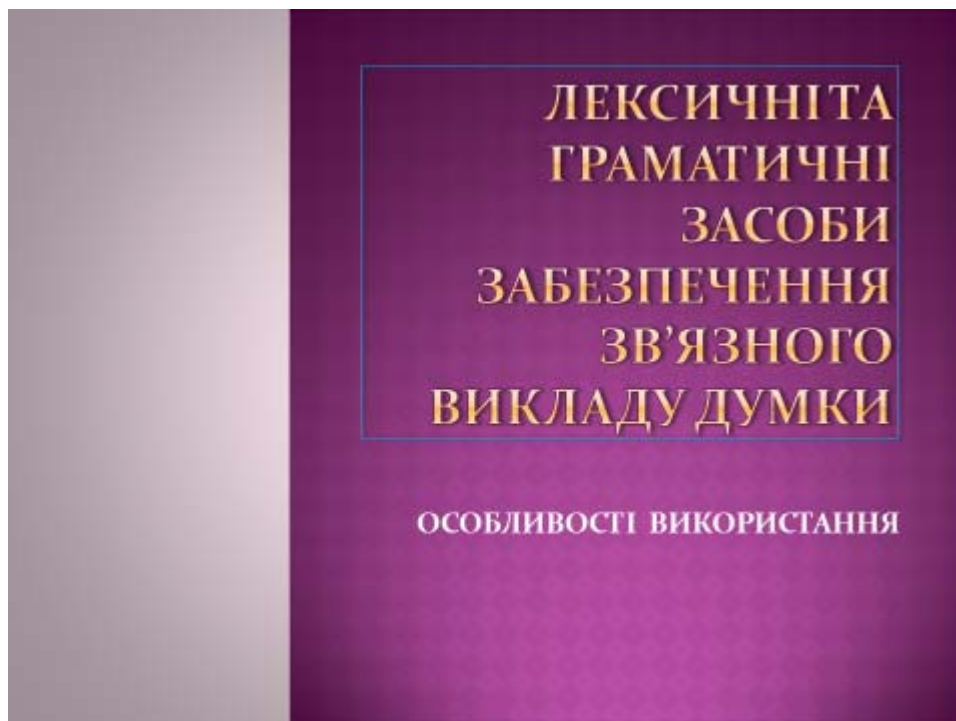
2. Сербіна А. Ю. Особливості використання лексичних засобів в англомовних есе українських студентів. — Режим доступу : <http://naub.oa.edu.ua>.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання:

- вивчити конспект лекції.

Презентація за темою заняття

СЛОВА-ЗВ'ЯЗКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ / LINKING WORDS OR LINKERS IN ENGLISH

- Усі слова-зв'язки можна розділити на декілька груп, залежно від того, яку функцію в пропозиції вони виконують:
- Слова, що дозволяють навести приклади, які підтверджують вашу точку зору (linkers for giving example)
 - **For example** — наприклад.
 - **For instance** — наприклад.
 - **Namely** — а саме.

There are two problems in process of buying new equipment: namely, the expense and the time.

- Слова, що дозволяють доповнити висловлювання необхідною інформацією (linkers for adding more information)
 - **And** — і.
 - **In addition** — до того ж.
 - **As well as** — так само як.
 - **Also** — також.
 - **Too** — теж (пишеться, на відміну від усіх інших, у самому кінці речення).
 - **Besides** — крім того.
 - **Furthermore** — до того ж.
 - **Moreover** — більше того.

СЛОВА-ЗВ'ЯЗКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ / LINKING WORDS OR LINKERS IN ENGLISH

- **And** використовують для об'єднання схожих ідей або понять. Під час перерахування необхідно ставити кому після кожного об'єкта перерахування, але не перед сполучником **and**. Якщо сполучник **and** використовують більше одного разу, то перед ним теж ставитиметься кома.
- *We discussed training of the staff and the budget of the company.*
- *We discussed training of the staff, and the budget, and the ways of delivery.*
- **Also** використовують у тому випадку, якщо хочуть висловити допоміжну думку або ж зробити наголос на тій новій думці, яку збираються озвучити.
- *We are concerned not only about the costs, but also about the quality of the products.*

СЛОВА-ЗВ'ЯЗКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ / LINKING WORDS OR LINKERS IN ENGLISH

- **Also** не використовують на початку речення. Якщо ви хочете розпочати висловлювання зі слова з таким самим значенням, то краще вдається до використання зв'язок **in addition / in addition to this**.

In addition to the costs, we are concerned by the quality of the products.

- Зв'язка **as well as** ставиться або на початку, або всередині речення. А ось зв'язка **too** пишеться зазвичай у кінці.

We are interested in the costs as well as the quality of the products.

We are concerned by the insurance package too.

- **Apart from / besides** використовують із тим же значенням, що й **in addition to, as well as**. А **moreover / furthermore** дозволяють нам внести додаткові роз'яснення до вже завершеного висловлювання.

Apart from (besides) Ferrari, our company is the largest sports car manufacturer.

Marketing plans of your company give us a view of a new potential market. Moreover (furthermore), they inform us about possible ways of future negotiations.

СЛОВА-ЗВ'ЯЗКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ / LINKING WORDS OR LINKERS IN ENGLISH

◉ Слова, що дозволяють підбити підсумок усього висловлювання (linkers for summarising information)

- **In short** — коротко.
- **In brief** — коротше кажучи.
- **In summary** — у результаті.
- **To summarise** — підбиваючи підсумок.
- **In conclusion** — на завершення.
- **In a nutshell** — двома словами.
- **To conclude** — роблячи висновки.

- ◉ Ми зазвичай використовуємо ці слова на початку речення, щоб дати короткий огляд того, що ми вже сказали або написали.

In brief (in a nutshell / in short) the negotiations of two companies didn't reach the final point.

СЛОВА-ЗВ'ЯЗКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ / LINKING WORDS OR LINKERS IN ENGLISH

◉ Слова, що дозволяють розставити ідеї в потрібній послідовності (linkers for sequencing ideas)

- **The former, the latter** — перший, останній.
- **Firstly, secondly** — по-перше, по-друге.
- **Finally** — врешті-решт.
- **The first point is** — по-перше.
- **Lastly** — нарешті.
- **The following** — наступний.

- ◉ **Firstly, secondly, finally, lastly** є найкращим способом перерахування ідей. Але слова **fourthly, fifthly** використовують у край рідко. Замість цього спробуйте застосувати **the first point, the second point... the seventh point** і так далі. **The following** є найкращим словом-зв'язкою, яким можна почати перерахування.

The following people have been chosen by the administration of the company to go on the training course: Mr. Johnson, Mrs. Jones and Mrs. Hardy.

СЛОВА-ЗВ'ЯЗКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ / LINKING WORDS OR LINKERS IN ENGLISH

- Слова, використовувані для висловлювання причини того, що відбувається (linkers for giving a reason)
 - **Due to / due to the fact that** — згідно / згідно з тим фактом, що...
 - **Owing to / owing to the fact that** — завдяки / завдяки тому, що...
 - **Because** — тому що...
 - **Because of** — через те, що...
 - **Since** — відколи...
 - **As** — оскільки...
- Після зв'язок **due to / owing to** обов'язковим є використання іменника.
Due to the rise in oil prices, the state inflation rate rose by 1.41%.
Owing to the demand, we are able to supply your company all items within 2 weeks.
- Якщо ви хочете продовжити речення іншими частинами мови, то краще використати зв'язки **due to the fact / owing to the fact**.
- **Because / because of** також вимагає після себе іменника.
Because of bad weather the supplement of the products was stopped till the next day.
- **Since / as** несуть у собі те саме смислове навантаження, що й **because**.
Since our company is expanding, we need to hire more employees.
As our company is expanding, we need to hire more employees.

СЛОВА-ЗВ'ЯЗКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ / LINKING WORDS OR LINKERS IN ENGLISH

- Слова, використовувані для окреслювання результату висловлювання (linkers for showing the result)
 - **Therefore** — тому.
 - **So** — таким чином.
 - **Consequently** — отже.
 - **This means that** — це означає, що.
 - **As a result** — у результаті.
- **Therefore, so, consequently** та **as a result** використовують з тим самим смисловим навантаженням, тож вони є абсолютно взаємозамінними.
Our company is expanding. Therefore / So / Consequently / As a result, we are taking on extra staff.
- **So** використовують здебільшого в неформальному спілкуванні.

СЛОВА-ЗВ'ЯЗКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ / LINKING WORDS OR LINKERS IN ENGLISH

• Слова, що допомагають протиставити ідеї одна одній (linkers which help to contrast ideas)

- **But** — але.
- **However** — проте.
- **Although / even though** — хоча / навіть якщо...
- **Despite / despite the fact that** — незважаючи на / незважаючи на той факт, що...
- **In spite of / in spite of the fact that** — незважаючи на / незважаючи на той факт, що...
- **Nevertheless** — незважаючи на це, усе-таки.
- **Nonetheless** — проте.
- **While** — в той час, як / попри те, що.
- **Whereas** — оскільки / незважаючи на.
- **Unlike** — на відміну від.
- **In theory... in practice.** — за теорією... на практиці ж...

СЛОВА-ЗВ'ЯЗКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ / LINKING WORDS OR LINKERS IN ENGLISH

- **But** є більш неформальним, ніж **however**, але обидва слово-зв'язки використовують на початку смислової фрази.

She works hard, but she doesn't earn much money.

She works hard. However, she doesn't earn much money.

- **Although, despite and in spite of** використовують для протиставлення двох точок зору, тому вони вимагають обов'язкової наявності двох частин речення.

Although it wasn't warm, she went out in a light dress.

In spite of the cold, she went out in a light dress.

- **Nevertheless** і **nonetheless** передають сенс, схожий з **in spite of (anyway)**.

The weather was cold, but she went swimming nevertheless. (In spite of the fact that it was cold.)

This company is doing great. Nonetheless, they aren't going to expand.

- **While, whereas** і **unlike** показують, наскільки ті або ті ідеї або предмети відмінні один від одного.

While my mother has blue eyes, mine are green.

Taxes have gone up, whereas social security contributions have gone down.

Unlike in Europe, Asia has cheap petrol.

In theory, in practice. вказує на несподіваний результат висловлювання.

In theory, students should prepare for lessons, in practice, they often don't do that

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«ІНОЗЕМНА МОВА ДЛЯ МІЖНАРОДНИХ ТЕСТІВ TOEFL ТА IELTS»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Екстремальна та кризова психологія»

із теми 1.19 **«Особливості створення усного монологічного висловлювання
відповідно до вимог міжнародних тестів»**

Вид заняття: лекція

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: ст. викл. Старова О. О.

Тема 1.19. Особливості створення усного монологічного висловлювання відповідно до вимог міжнародних тестів

I. Мета

Практична: 1) повідомлення теоретичних відомостей із теми заняття; 2) навчання норм усного спілкування за темою заняття; 3) удосконалення знань із граматики в ракурсі розглянутої теми.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання.

III. Література

1. Black M., Capel A. Cambridge Objective IELTS. Workbook with Answers. +CD. Cambridge University Press 2006.

2. Cambridge practice tests for IELTS 5. +CD. Cambridge University Press 2006.

3. Gear J., Gear R. Cambridge Preparation for the TOEFL Test. 4th Ed. Cambridge University Press 2006.

4. Hopkins D., Cullen P. Cambridge Grammar for IELTS with answers. Self-study reference and practice. Cambridge University Press 2006.

5. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Reading Skills. Macmillan 2006.

6. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Writing Skills. Macmillan 2006.

7. Phillips D. Longman Complete Course for the TOEFL Test. Preparation for the Computer and Paper Tests. Longman 2001.

8. Preshous J. Improve Your Skills: Listening & Speaking for IELTS 6.0–7.5 Student's Book Pack with Macmillan Practice Online and Answer Key. Macmillan 2014.

9. Sahanaya W. IELTS Preparation and Practice: Practice Tests with Key. Oxford University Press. 2002.

10. Sharpe Pamela J. Barron's Practice Exercises for the TOEFL. 6th Ed. Barron's 2007.

11. The Official Guide to the TOEFL IBt with CD-ROM, 3rd Ed. ETS 2009.

12. TOEFL Test Preparation Kit. Audio Cd. 2nd Ed. ETS 2000.

IV. ТЗН: дидактичний матеріал.

Хід заняття

I. Організаційний момент:

- рапорт чергового;
- запис дати й теми на дошці, у зошитах.

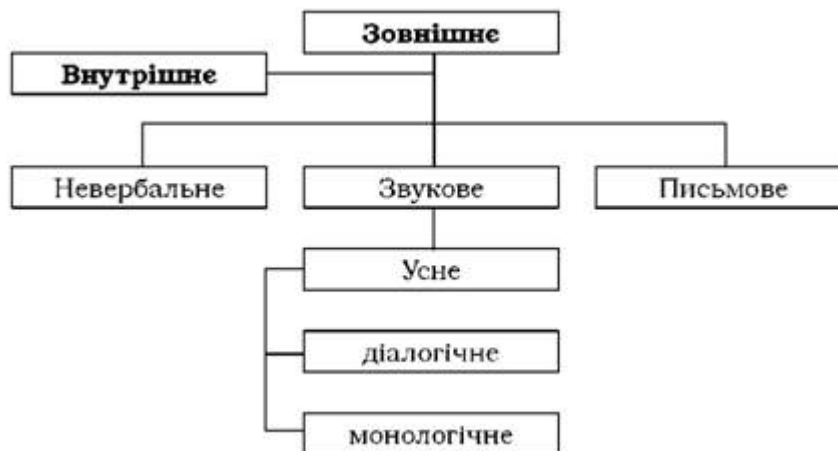
II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

Лекція викладача.

1. Поняття про різні типи мовлення. Монолог

Мовлення людей залежно від різних умов набуває своєрідних особливостей. Відповідно до цього виокремлюють різні види мовлення.

Окрім указаних видів, мовлення буває діловим і побутовим, літературним і сленговим, рідним та іноземним тощо.

Перш за все розрізняють мовлення внутрішнє та зовнішнє.

Внутрішнє мовлення — це внутрішній беззвучний процес, що недоступний для сприйняття іншими людьми й не може бути засобом спілкування.

Доказом того, що в людини наявне внутрішнє мовлення, є той факт, що існують спеціальні прилади, які реєструють мікро-рухи мовного апарату на момент мовчання. Внутрішнє мовлення досить своєрідне: скорочене, згорнуте, майже ніколи не існує у формі повних, розгорнутих речень. Труднощі, які переживає людина, іноді намагаючись пояснити іншим зрозумілу їй самій думку, часто пояснюються труднощами переходу від скороченого внутрішнього мовлення, зрозумілого собі, до розгорнутого зовнішнього мовлення, зрозумілого іншим.

Зовнішнє мовлення — мовлення, основною ознакою якого є доступність для сприйняття (на слух, зір) іншими людьми; є необхідним для спілкування.

Залежно від того, що людина використовує в спілкуванні, — звуки мови чи мову тіла, — мовлення буває невербальним та звуковим. Незважаючи на те, що невербальне мовлення (мовлення жестів) часто є досить інформативним, усе ж воно залишається ніби акомпанементом до основного тексту звукового мовлення.

Зважаючи на те, що саме використовує людина — звуки мови чи письмові знаки — розрізняють усне та письмове мовлення. Історично письмове мовлення виникло пізніше за усне.

Під час **усного мовлення** людина сприймає слухачів, їхню реакцію на слова. Письмове та усне мовлення виконують зазвичай різні функції. Як правило, усне мовлення функціонує як розмовне мовлення в ситуації бесіди, письмове — як мовлення ділове, наукове, більш безособистісне. Письмове мовлення спрямоване переважно на передання більш відстороненого змісту, тоді як усне мовлення більшою мірою породжується безпосереднім переживанням. Звідси цілий ряд відмінностей у побудові письмового та усного мовлення й у засобах, які кожне з них застосовує.

Розмовне усне мовлення ситуативне. Іноколи достатньо півслова для того, щоб зрозуміти свого співрозмовника. Письмове ж мовлення вимагає систематичного, логічно пов'язаного викладу. У письмовому мовленні все має бути зрозумілим винятково з його власного смислового змісту, з його контексту. Письмове мовлення контекстне.

Письмове мовлення вимагає особливої продуманості, плановості, усвідомленості. В умовах усного спілкування співрозмовник певною мірою допомагає регулювати мовлення. Безпосередній контакт зі співрозмовником у розмові швидко виявляє непорозуміння. У письмовому мовленні безпосереднє регулювання мовлення того, хто говорить, із боку співрозмовника або слухача відсутнє. Той, хто пише, має самостійно визначити побудову свого мовлення так, щоб воно було зрозумілим для читача.

Усне мовлення може бути діалогічним або монологічним.

Існують різні види як письмового, так і усного мовлення. Усне мовлення може бути і розмовним (мовленням-бесідою), і ораторським виступом (доповіддю).

Діалогічне мовлення — це розмова, бесіда двох або кількох осіб, які говорять по черзі.

У щоденній діяльності діалогічне мовлення, як правило, не планується. Воно висуває менше вимог щодо побудови зв'язного розгорнутого висловлювання, ніж монологічне чи письмове.

Монологічне мовлення — це таке мовлення, за якого говорить одна особа, а інші слухають і сприймають її. Прикладом монологічного мовлення є доповідь, лекція, повідомлення, виступ та ін. Монологічне мовлення є організованим видом мовлення.

Монологічне мовлення характеризується певними комунікативними, психологічними й мовними особливостями. Воно виконує такі комунікативні функції:

1) інформативну — повідомлення інформації про предмети чи події навколишнього середовища, опис явищ, дій, стану;

2) впливову — спонукання до дії чи попередження небажаної дії, переконання щодо справедливості чи несправедливості тих чи інших поглядів, думок, дій, переконань;

3) експресивну (емоційно-виразну) — використання мовленнєвого спілкування для опису стану, у якому перебуває той, хто говорить для зняття емоційної напруженості;

4) розважальну — виступ людини на сцені чи серед друзів для розваги слухачів (наприклад, художнє читання, розповідь у неофіційній бесіді);

5) ритуально-культову — висловлювання під час будь-якого ритуального обряду (наприклад, виступ на ювілеї).

Кожна з цих функцій має свої особливі мовні засоби вираження думки, відповідні психологічні стимули та мету висловлювання (наприклад, нейтральне в стилістичному плані повідомлення, прагнення переконати слухача або якимось іншим чином вплинути на нього).

З погляду психології монологічному мовленню властиві такі риси:

1. **Однонаправленість**. Монологічне мовлення не розраховане на відповідну реакцію у вигляді мовлення уголос.

2. **Зв'язність**, яка відрізняє монологічне мовлення від випадкового набору речень і розглядається у двох аспектах — психологічному та мовному. У першому випадку йдеться про зв'язність думки, що виражається в композиційно-смісловій єдності тексту як продукту говоріння, у другому — про зв'язність мовлення, яка передбачає володіння мовними засобами міжфразового зв'язку.

3. **Тематичність** як співвіднесеність висловлювання з будь-якою досить загальною темою. Монологічне висловлювання має певну комунікативно-сміслову організацію. Перш за все в ньому чітко виступає наявність певної теми, яка, своєю чергою, розпадається на ряд підтем або мікротем.

4. **Контекстуальність**, яку, однак, не слід протиставляти ситуативності — характерній рисі діалогічного мовлення. Монолог теж може бути ситуативним (наприклад, спонтанне висловлювання — розгорнута репліка (мікромонолог) у діалозі). У деяких

випадках монологічне мовлення може бути наочно-ситуативним (наприклад, у кінофільмі, телепередачі).

5. **Відносно безперервний спосіб мовлення.** Монологічне висловлювання, як правило, не обмежується однією фразою й триває протягом певного часу, не перериваючись, завдяки чому досягається завершеність думки.

6. **Послідовність і логічність.** Ці якості монологічного мовлення реалізуються в розвитку ідеї основної фрази шляхом уточнення думки, доповнення до неї, пояснення, обґрунтування тощо.

Державний освітній стандарт з іноземної мови (загальна середня освіта) передбачає оволодіння такими типами монологу:

- 1) коротке повідомлення;
- 2) розповідь;
- 3) опис;
- 4) розмірковування / переконання.

1. Мовленнєві завдання для реалізації монологу-повідомлення передбачають здійснення таких мовленнєвих дій:

– повідомити фактичну інформацію (*Хто? Що робить? Який / яка / яке / які? Навіщо?*), поєднуючи речення в логічній послідовності.

2. Мовленнєві завдання для реалізації монологу-розповіді передбачають здійснення таких мовленнєвих дій:

- розповісти про себе (свою родину, рідне місто, плани на майбутнє тощо);
- висловити при цьому свою думку, свою оцінку.

3. Мовленнєві завдання для реалізації монологу-опису передбачають здійснення таких мовленнєвих дій:

– описувати різні об'єкти, використовуючи слова й словосполучення, що означають якості та ознаки.

4. Мовленнєві завдання для реалізації монологу-міркування / переконання передбачають здійснення таких мовленнєвих дій:

- переконати співрозмовника в чомусь;

- навести докази за чи проти певної дії / фактів;
- спонукати співрозмовника до певних дій.

Мовні особливості монологічного мовлення

З мовної точки зору монологічне мовлення характеризується:

- а) структурною завершеністю речень;
- б) відносною повнотою висловлювання;
- в) розгорнутістю та різноструктурністю фраз;
- г) досить складним синтаксисом;
- д) зв'язністю, яка передбачає володіння мовними засобами міжфразового зв'язку.

2. Нестандартні підходи до підготовки до складання модуля «Speaking»

Складання завдань секції «Speaking» — це слабкість студентів-аналітиків (тих, хто навчається за книжками й записами). Більше того, у країнах, де англійська — не перша мова, удосконалювати своє усне мовлення важко.

Вимова — найважливіша характеристика в усному тесті. Навіть якщо Ви говорите правильно, академічно й цікаво, але ніхто не може розібрати ані слова, ви точно втратите бали. IELTS кандидати в курсі, що 99 % часу при вивченні англійської мови потрібно працювати над своєю вимовою. Практикувати вимову безпосередньо перед IELTS неправильно. Щоденна практика має починатися за кілька місяців до складання тесту. Погана вимова може істотно знизити Ваш загальний результат.

Вимова — ключ до вивчення іноземної мови. Це схоже на правду, бо ті, хто все життя говорить англійською, можуть вимовляти невідоме слово, але не знають, як воно пишеться. Оскільки, англійська — це суміш кількох мов, у ній немає загальних правил вимови. Вам доведеться все запам'ятовувати.

Що потрібно робити, щоб вимова покращилася?

По-перше, слухайте й учіться в представників англійськомовних країн. Те, що ти слухаєш, впливає на те, як говориш. Ви самі себе виправляєте в основних словах, якщо багато слухаєте. Більше того, такий спосіб допоможе навчитися робити наголос на потрібних словах, говорити й організовувати свою промову природно.

По-друге, коли з'являється нове слово, навчіться його вимовляти. Часто, коли люди хочуть вивчити нові слова, вони повторюють їх багато разів, переписують у блокноти. Але щоб поліпшити свої навички усного мовлення, варто слухати записи в електронних словниках і повторювати за ними вголос.

По-третє, будуйте речення за новим словником. Кожен може знати, як вимовляти слова правильно, але, коли їх з'єднують, не можуть уже дотримуватися цієї вимови. А навіть

якщо вони вимовляють усе, як слід, речення може прозвучати неприродно. Причина — брак інтонації.

По-четверте, вправляйтеся у вимові щотижня (3-4 рази на тиждень), читаючи вголос короткі абзаци. Спочатку намагайтеся вимовляти правильно кожне слово. Потім читайте цілі абзаци повільно й коректно (приділяйте увагу звуку в кінці речень).

Пізніше збільшуйте швидкість читання в кожному реченні («читати» в цьому випадку означає «вимовляти слова», а не «перечитувати подумки»). Якщо починається швидко, але вимова втрачається, це означає, що ви досягли своєї межі, не намагайтеся говорити швидше. Зрештою, читайте весь абзац на нормальній швидкості, але обов'язково передавайте інтонацію.

Виберіть тему й станьте перед дзеркалом, щоб попрактикувати «Speaking». Вам потрібно пройти через три етапи справжнього тесту. Розповідь перед дзеркалом допомагає розвивати мову жестів і вимову. Вам може здатися дивним: як це дзеркало допоможе виправити акцент? Дуже просто: є деякі приголосні й голосні, які Ви не зможете вимовити, якщо не знаєте, як це робиться (а не просто пам'ятаєте, як звучить).

Намагайтеся говорити природно. Вам радять говорити швидко й з інтонацією (попередні вправи допоможуть у цьому). Варто вивчити й застосовувати кілька ідіом або сленгових виразів. Це не ключова частина тесту, але все-таки гарна допомога. Якщо хочете отримати 7.0, відточуйте вимову, чистоту мови та інтонацію.

Важливі зауваження

1. Коли тренуєтеся в «Speaking», приділяйте увагу тому, як звучить кінець слова чи речення. Але коли складаєте тест, не звертайте уваги! Це вплине на промову. На іспиті вже час показувати, чого ви навчилися, а не те, як добре ви вмієте себе виправляти.

2. Ще один гарний спосіб практики — говорити англійською уві сні. Якщо Ви такого раніше не робили, спробуйте — це тепер вийде. Дивлячись мультфільми й фільми англійською, слухаючи англійські пісні, зрештою ви заговорите цією мовою уві сні.

Коли Ви вчите нові слова, вчіть не лише їх значення. Варто звернути увагу й на те, як це слово вимовляється. Це не складно, навіть якщо у Вас немає доступу до носіїв мови. Багато студентів просто ігнорують фонетичну транскрипцію слова. Але одного значення мало. Гарний словник пояснить, як вимовляється слово, використовуючи фонетичні транскрипції. У принципі, займаючись мовою, потрібно вміти самостійно читати цю транскрипцію. У якісних словниках, як правило, наведені пояснення. Знайдіть час, розберіться — воно того варте. З часом Ви навчитеся розуміти транскрипцію без підказок.

Багато кандидатів вважають корисним прослухати нове слово. На сьогодні Інтернет надає безліч ресурсів, які читають слова. Дуже гарну вимову можна почути на www.howjsay.com, <https://ru.forvo.com>. Ви можете ввести слово й почути, як воно правильно звучить. Також можете кілька разів повторити запис. Варто також слово перекласти рідною мовою, щоб бути впевненим у його розумінні.

Важливо пам'ятати, що під час іспиту IELTS у розмовній частині вам не знизять бали за акцент. У всіх є акцент. Кандидати IELTS мають намагатися уникати помилок у вимові, які можуть ускладнити розуміння. Ці помилки, як правило, пов'язані зі спотворенням звучання слова. Тому приділяйте більше часу вашій вимові.

Якщо ви будете виконувати всі перелічені вправи й дотримуватися наведених порад, ваша розмовна англійська неодмінно поліпшиться.

За матеріалами сайтів: <http://www.edudirect.net/sopids-258-1.html>,
<http://www.osvita.org.ua/articles/1221.html>,
http://pidruchniki.com/13820328/psihologiya/vidi_movlennya_harakteristika

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання:

- вивчити конспект лекції.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«ІНОЗЕМНА МОВА ДЛЯ МІЖНАРОДНИХ ТЕСТІВ TOEFL ТА IELTS»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Екстремальна та кризова психологія»

із теми 1.21 **«Методи й прийоми ведення бесід та дискусій за міжнародними стандартами й нормами»**

Вид заняття: лекція

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: ст. викл. Старова О. О.

Тема 1.21. Методи й прийоми ведення бесід та дискусій за міжнародними стандартами й нормами

I. Мета

Практична: 1) повідомлення теоретичних відомостей із теми заняття; 2) навчання норм усного спілкування за темою заняття; 3) удосконалення граматичних знань щодо відмінностей усного та письмового мовлення.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання.

III. Література

1. Black M., Capel A. Cambridge Objective IELTS. Workbook with Answers. +CD. Cambridge University Press 2006.

2. Cambridge practice tests for IELTS 5. +CD. Cambridge University Press 2006.

3. Gear J., Gear R. Cambridge Preparation for the TOEFL Test. 4th Ed. Cambridge University Press 2006.

4. Hopkins D., Cullen P. Cambridge Grammar for IELTS with answers. Self-study reference and practice. Cambridge University Press 2006.

5. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Reading Skills. Macmillan 2006.

6. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Writing Skills. Macmillan 2006.

7. Phillips D. Longman Complete Course for the TOEFL Test. Preparation for the Computer and Paper Tests. Longman 2001.

8. Preshous J. Improve Your Skills: Listening & Speaking for IELTS 6.0–7.5 Student's Book Pack with Macmillan Practice Online and Answer Key. Macmillan 2014.

9. Sahanaya W. IELTS Preparation and Practice: Practice Tests with Key. Oxford University Press. 2002.

10. Sharpe Pamela J. Barron's Practice Exercises for the TOEFL. 6th Ed. Barron's 2007.

11. The Official Guide to the TOEFL IBt with CD-ROM, 3rd Ed. ETS 2009.

12. TOEFL Test Preparation Kit. Audio Cd. 2nd Ed. ETS 2000.

IV. ТЗН: дидактичний матеріал.

Хід заняття

I. Організаційний момент:

- рапорт чергового;
- запис дати й теми на дошці, у зошитах.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

Лекція викладача.

1. Бесіда да дискусія як жанри усного мовлення

Бесіда — це розмова двох чи більше осіб із метою отримання певної інформації, розв'язання важливих проблем. Відмінність *ділової бесіди* від *буденної (побутової)* полягає в тому, що вона є цілеспрямованою із заздалегідь спланованим результатом і скерована на вирішення певних завдань, пов'язана з необхідністю робити висновки на основі аналізу отриманої інформації. Також така бесіда дозволяє виробити певні рішення й реалізувати їх.

Дискусія — дієвий метод обговорення питання, яке розглядають. Вона передбачає колективне обговорення якоїсь спірної проблеми, під час якого пізнається істина.

Ефективну дискусію характеризує розмаїття думок, бажання відшукати найбільш прийнятний варіант розв'язання дидактичної проблеми й активна участь у ній співрозмовників. Порівняно з бесідою вона створює сприятливіші умови для активізації учасників і впливу на їхню психіку, зокрема на творчу уяву. Дискусія вимагає не простої відповіді на запитання, а навпаки — обґрунтованого, емоційно забарвленого та змістовного варіанта розв'язання дидактичної проблеми, зрозумілого й чіткого висловлювання своїх думок. Вона викликає сильні почуття в учасників, сприяє виникненню різних групових соціально-психологічних явищ, формує навички колективної роботи й уміння вислухати позиції учасників.

Різні види дискусії можна застосовувати під час різної діяльності. В. Оконь пропонує такі *види дискусії*:

– «побіжна» (виникає стихійно під час розгляду та обговорення складних питань, які цікавлять більшість учасників);

– дискусія, спрямована на формування переконань;

Також існують інші види дискусії. Можна виокремити *спостережну дискусію* (участь у ній бере визначена частина учасників, а інші — тільки спостерігачі), *багаторазову дискусію* (учасники спочатку вивчають і розглядають проблему в малих групах, а потім дискутують разом), *лімітовану дискусію* (у групах із 5-7 осіб протягом 5-10 хвилин обговорюють певні проблеми), *конференційну дискусію* (вимагає всебічної підготованості кожного учасника). Деякі види дискусії стали самостійними методами навчання й роботи. Це, наприклад, круглий стіл, «мозкова атака» тощо.

Головну роль у забезпеченні ефективності дискусії відіграють **правила** її ведення:

1. точне визначення проблеми, що підлягає обговоренню;
2. докладне уявлення про методи, прийоми й способи її розв'язання;
3. чітке визначення змісту понять, термінів і категорій, які використовуватимуть учасники дискусії;
4. обов'язкове обґрунтування власної позиції;
5. можливість відкритого висловлювання своїх думок і шанобливе ставлення до опонентів та їхніх поглядів.

2. Міжнародний етикет

Спілкування між представниками різних культур — це завжди етикетна ситуація. Якщо це ділове спілкування, то воно вимагає знання культурної специфіки й дотримання строгих правил, щоб випадково не образити партнерів.

• **Спілкування.** У кожного народу є своя мова жестів — різні жести часто мають протилежне значення в різних культурах. Крім того, навіть окремі слова і вислови мають різне смислове наповнення. Навіть в англійських країнах слово «так» (*yes*) може викликати різні асоціації — від «може бути, коли-небудь я подумаю про це» до «повністю згоден».

• **Конфлікт.** Деякі народи вважають конфлікти позитивним явищем, інші намагаються їх усіляко уникати. У США конфлікти прийнято дозволяти на основі особистої й відкритої дискусії, у деяких східних культурах відкритий конфлікт неприйнятний.

• **Виконання завдань.** Відмінності зумовлені багатьма причинами, зокрема різницею в розумінні часу, у критеріях успіху тощо. Приміром, азіати й латиноамериканці приділяють більше уваги, ніж європейці й американці, побудові міжособистісних стосунків. Жителі Європи та Північної Америки вважають пріоритетним виконання спільної завдання, розраховуючи, що стосунки налагодяться самі собою в процесі спільної роботи. Це аж ніяк не означає, що люди працюють краще або гірше.

- **Ухвалення рішень.** У США прийнято, що начальник делегує частину своїх повноважень підлеглому, який повністю відповідає за виконання того чи того завдання. У багатьох південно-європейських і латиноамериканських країнах начальник ухвалює всі рішення сам. У разі, коли рішення ухвалюється колегіально, у США прийнято приймати точку зору більшості. У Японії сторони намагаються знайти компроміс, що влаштовує всіх.

- **Відкритість.** У деяких культурах начальник і колеги перебувають у курсі особистого життя працівника, в інших — приватне життя є «закритою зоною», у яку допускають тільки найближчих. Якщо виникає конфлікт, то знання чи незнання подробиць біографії людини може відіграти величезну роль, оскільки потерпілі можуть вважати, що з ними поводяться несправедливо лише на підставі того, що товариші по службі знають або, навпаки, не знають про їхні сімейних проблемах.

- **Знання.** Представники різних культур по-різному набувають знання та навички. Європейці схильні висувати суворі критерії до процесу пізнання, вони черпають інформацію з надійних джерел, приділяючи менше уваги якимсь наявними апріорі уявленням про предмет. Африканці більше уваги приділяють таким собі символічним оцінками та уяві. В азіатських культурах найкращим шляхом здобування знання вважають трансцендентальні методики. У результаті, щоб отримати інформацію про предмет, європейці зволіють піти в бібліотеку, африканці будуть прагнути ознайомитися із ситуацією на місці, а азіати спробують знайти знавця-експерта.

Пакистанець Фарід Елашмаві (Farid Elashmawi), автор підручника «Мультикультурний менеджмент», опублікував у журналі «Ceitified Management Digest» прості поради про те, як вести бізнес з американськими менеджерами. Під час першої зустрічі з американцем не звертайтеся занадто персонально. Важливо справити враження доброзичливої людини, але не більше того. У ділових переговорах і листуванні будьте лаконічні й точні. З американським начальником варто говорити прямо. Американський бос цінує ідеї своїх підлеглих. Завжди очікуйте зворотного зв'язку від своїх американських колег і начальства. Ви маєте бути в змозі відповідати на всі їхні ділові запитання, що стосуються вашої роботи. В американців є кілька типів дружби. Знайте, яке місце ви займаєте в житті ваших партнерів і колег.

3. Основні правила міжкультурного спілкування

- Поведінка людини несе величезну інформацію: мова тіла, стиль одягу, манера мови, жести, постава — усе це знаки комунікації, що містять приховану й відкриту інформацію. Необхідно враховувати, що в різних культурах надається різне значення цим знакам. Спілкування виникає там, де є розуміння. Розуміння виникає тоді, коли дві людини однаково інтерпретують символи, слова, жести.

- Для багатьох культур на першому місці стоїть контекст, у якому відбувається спілкування (місце, час, обстановка).

- Процес спілкування незворотній. Неможливо повернути назад відправлену інформацію. Тому необхідно стежити за собою: наприклад, у Саудівській Аравії й багатьох інших східних країнах висловлення незгоди з людиною в присутності інших вважається нечемним, і враження від цього буває важко або навіть неможливо виправити.

- Спілкування — це динамічний та активний процес.

Якщо раніше вважали, що культурні відмінності виступають бар'єром для спільної діяльності, то сьогодні грамотні менеджери перетворюють цю специфіку на джерело додаткових ресурсів, наприклад підвищують конкурентоспроможність своєї організації. Водночас незнання культурної специфіки може бути причиною конфліктів і проблем.

4. Особливості англійського етикету

Англійцям притаманні такі риси, як стриманість, схильність до недомовленості, педантичність, яка змушує їх бути замкнутими і нетовариськими з незнайомими людьми, шанування власності, підприємливість, діловитість. Незалежність, що межує з відчуженістю, — основа людських стосунків у Британії. Англійці схильні до вичікування й неквапливих пошуків компромісу між вірою й сумнівом. Постійний пошук примарного, нездійсненого, зручного — саме ця туманність мислення дозволяє за потреби нехтувати принципами, логікою й одночасно дотримуватися двох протилежних думок. В англійців також сильно розвинене почуття справедливості, тому під час ведення справ вони сповідають віру в чесну гру, не терплять хитрощів та підступності.

Англійські традиції наказують стриманість у судженнях як знак поваги до співрозмовника. Звідси схильність уникати категоричних тверджень чи заперечень, використовуючи при цьому різноманітні вступні звороти на кшталт *I think, it seems to me, maybe* тощо. І взагалі, англійці старанно уникають у розмовній мові будь-яких особистісних моментів, тобто всього того, що може здатися вторгненням у чуже приватне життя.

За всієї привітності й доброзичливості готовність допомогти, піти назустріч, виручити з біди англійці залишаються абсолютно непохитні у всьому, що стосується дотримання якихось правил, а тим більш законів. Тут вони не допускають поблажливості ні до себе, ні до інших.

Іноземець, який звик вважати, що мовчання — знак згоди, часто помилково вважає, що переконав англійця у своїй правоті. Однак насправді вміння терпляче вислухати співрозмовника, не заперечуючи йому, далеко не завжди означає в Британії згоду. Просто англійці вважають самовладання головним достоїнством людського характеру. Під час ведення бесід і дискусій іноді виникають паузи, які інтуїтивно хочеться заповнити. Так ось з англійськими партнерами ніколи не потрібно боятися мовчати. Навпаки, грубою поведінкою вважають, коли людина занадто багато говорить, тобто, на думку англійців, силою нав'язує себе іншим. У шокованих такою поведінкою партнерів одразу ж з'являються підстави не довіряти вам. Ощадливість — якість, яку англійці проявляють до грошей, слів та емоцій. Вони неприязно ставляться до будь-якого відкритого вираження почуттів.

Не слід починати переговори з англійськими фірмами без ретельної підготовки та узгодження. Імпровізації тут неприпустимі. Не обов'язково повідомляти своїм англійським

партнерам про своє прибуття й адресу, якщо узгоджені терміни й програма перебування. Пунктуальність у Великобританії — жорстке правило. Обмін рукостисканнями прийнятий тільки під час першої зустрічі, надалі англійці задовольняються простим усним привітанням.

Бесіди, дискусії, переговори можуть вести з одним або кількома учасниками. Традиційно вони починаються з обговорення погоди, спорту тощо. Англійці приймають рішення повільніше, ніж, наприклад, французи. На чесне слово англійців можна покластися. До переговорів англійці підходять із великою часткою прагматизму, вважаючи, що залежно від позиції партнера на самих переговорах і може бути знайдене найкраще рішення. Вони досить гнучкі й охоче відгукуються на ініціативу протилежної сторони. Прагматичний підхід до справи, емпіризм відрізняють англійських переговорників. Традиційним для британців було і є вміння уникати гострих кутів під час переговорів.

У приватних розмовах краще уникати таких тем, як життя королівської сім'ї, релігія, Північна Ірландія, приватне життя та гроші. Запрошення в будинок слід розглядати як знак особливої прихильності. Якщо таке запрошення надійде, у день візиту не забудьте надіслати з посильним господарям будинку квіти, шоколад і вино. У гостях в англійській оселі не прийнятий обмін візитними картками.

За матеріалами видань:

1. *Алексина Т. А. Деловая етика: академический курс.* — Режим доступа: http://stud.com.ua/19328/etika_ta_estetika/mizhnarodniy_etiket_osnovni_pravila_mizhkulturnogo_s_pilkuvannya.

2. *Морозов А. В. Ділова психологія: курс лекцій: Підручник.* — Режим доступу: <http://bibliograph.com.ua/psihologia-4/199.htm>.

3. *Ягунов В. В. Педагогіка: Підручник.* — Режим доступу: http://eduknigi.com/ped_view.php?id=188.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання:

- вивчити конспект лекції.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«ІНОЗЕМНА МОВА ДЛЯ МІЖНАРОДНИХ ТЕСТІВ TOEFL ТА IELTS»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Екстремальна та кризова психологія»

із теми 1.23 **«Особливості аудіального сприйняття інформації англійською
МОВОЮ»**

Вид заняття: лекція

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: ст. викл. Старова О. О.

Тема 1.23. Особливості аудіального сприйняття інформації англійською мовою

I. Мета

Практична: повідомлення теоретичних відомостей із теми заняття.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання.

III. Література

1. Black M., Capel A. Cambridge Objective IELTS. Workbook with Answers. +CD. Cambridge University Press 2006.

2. Cambridge practice tests for IELTS 5. +CD. Cambridge University Press 2006.

3. Gear J., Gear R. Cambridge Preparation for the TOEFL Test. 4th Ed. Cambridge University Press 2006.

4. Hopkins D., Cullen P. Cambridge Grammar for IELTS with answers. Self-study reference and practice. Cambridge University Press 2006.

5. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Reading Skills. Macmillan 2006.

6. Mccarter S., Whitby N. Improve Your IELTS. Writing Skills. Macmillan 2006.

7. Phillips D. Longman Complete Course for the TOEFL Test. Preparation for the Computer and Paper Tests. Longman 2001.

8. Preshous J. Improve Your Skills: Listening & Speaking for IELTS 6.0–7.5 Student's Book Pack with Macmillan Practice Online and Answer Key. Macmillan 2014.

9. Sahanaya W. IELTS Preparation and Practice: Practice Tests with Key. Oxford University Press. 2002.

10. Sharpe Pamela J. Barron's Practice Exercises for the TOEFL. 6th Ed. Barron's 2007.
11. The Official Guide to the TOEFL IBt with CD-ROM, 3rd Ed. ETS 2009.
12. TOEFL Test Preparation Kit. Audio Cd. 2nd Ed. ETS 2000.

IV. ТЗН: дидактичний матеріал.

Хід заняття

I. Організаційний момент:

- рапорт чергового;
- запис дати й теми на дошці, у зошитах.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виклад нового навчального матеріалу.

Лекція викладача.

1. Поняття про аудіювання

Аудіювання є найпершою, а тому досить важливою ланкою в процесі усної комунікації. Саме від рівня сформованості аудіативних умінь мовця значної мірою залежить ступінь адекватності сприйняття інформації і відповідно — успішність подальшого розв'язання комунікативних завдань як у навчальній діяльності, так і в різноманітних життєвих ситуаціях.

Ґрунтуючись на сучасних соціолінгвістичних дослідженнях, спілкування можна розглядати як текстову діяльність (далі — ТД). Доцільно виділити такі види ТД, як 1) розуміння тексту, нерозривно пов'язане зі сприйняттям і 2) відтворення тексту.

Ефективна ТД є неможливою без сформованої текстотвірної компетентності, що містить такі складові:

- Знання мовних засобів усіх рівнів та вміння відбирати в процесі ТД найдоцільніші з них.
- Знання про сфери, ситуацію, умови й учасників спілкування та вміння здійснювати ТД, ураховуючи зазначені параметри. Необхідно засвоїти (практично) поняття *ситуація спілкування, адресат, адресант, мета, місце спілкування, стиль мовлення; різновиди спілкування: монологічне та діалогічне; основні правила спілкування, вимоги до мовлення* тощо.
- Знання основ теорії тексту та вміння застосовувати їх практично в процесі ТД.
- Знання про види мовленнєвої діяльності та їхні різновиди, а також вміння адекватно сприймати, інтерпретувати, розуміти, відтворювати чужий текст. У шкільній практиці ця складова формується в ході системної роботи над поняттями *види мовленнєвої діяльності (аудіювання та*

Як бачимо, аудіювання — невід’ємна й важлива складова текстотвірної компетентності. Розвиток текстотвірних умінь, зокрема сприймати текст на слух і розуміти його (аудіативні вміння), відбувається лише в процесі цілеспрямованої систематичної роботи, хоча й ґрунтується на природних здібностях людини.

Аудіювання (*лат. audio — слухати*) — один із видів мовленнєвої діяльності, під час якого людина одночасно сприймає усне мовлення й аналізує його (сміслова обробка інформації), концентруючи на ньому свою увагу. Тобто аудіювання передбачає свідому трансформацію почутого, у результаті якої адресат повідомлення здійснює перехід із зовнішнього (акустичного) коду до коду внутрішнього мовлення, інакше — декодує повідомлення. Успішність комунікації залежатиме саме від його активності та рівня аудіативних умінь.

2. Специфіка аудіального сприйняття інформації

Уміння слухати-розуміти являють собою доволі складний цілісний комплекс, котрий містить такі компоненти:

- диференціювати почуті звуки;
- інтегрувати їх у смислові комплекси;
- утримувати їх у пам’яті під час слухання;
- контролювати власну комунікативну поведінку;
- здійснювати ймовірне прогнозування.

У системі механізмів слухання С. Рубінштейн виділив сприйняття, аналіз-упізнавання, розуміння. Сучасні психолінгвістичні дослідження засвідчили, що, крім зазначених психічних процесів, у процесі аудіювання задіяні й концентрація уваги, слухова пам’ять.

Процес сприймання тексту досліджували А. Брудний, Т. Дрідзе, М. Жинкін, І. Зимня, О. Леонт’єв, С. Рубінштейн, І. Синиця та ін. Науковці визначили, що вербальне сприймання (слухове та зорове) являє собою рівневу систему, в основі якої — розуміння смислу окремих слів, що допомагає перейти до розуміння поєднань слів (речень), а останні беруть участь у встановленні смислу всього тексту як цілісної структури. Причому цей вищий рівень вимагає від слухача значно більшого обсягу знань, ніж просто знання смислів усіх окремих слів.

Складність сприймання усного тексту зумовлена низкою чинників: 1) адресат повідомлення застосовує лише слуховий канал (особливо негативно впливають шум на уроці й послаблення слуху в учня), 2) звучання, як правило, короткотривале, одноактне, що унеможливорює повторне звернення до інформації, 3) адресант може відхилитися від оптимальних акустично-фізичних показників звучання (гучність, висота, тембр, темп мовленнєвого потоку тощо).

Аудіювання вимагає від реципієнта стійкої свідомої уваги, яка активізується вольовим зусиллям. У процесі зосередженого слухання-розуміння необхідно утримувати в полі уваги не лише аудіотекст, але й аудитор, що дозволяє оперативно скоригувати власну мовленнєву поведінку. Розсіяна увага — серйозна перешкода, що призводить до втрат і викривлення сприйнятої інформації, оскільки в результаті нецілеспрямованого слухання встановлюються

випадкові зв'язки лише між окремими частинами висловлювання. Цілеспрямоване ж, навпаки, дозволяє учневі прийти до умовиводів чи ланцюга умовиводів.

Отже, процес аудіювання може бути ефективним лише за умови наявності чіткої настанови до слухання та адекватного сприйняття настанови адресатом.

Процес сприймання нерозривно пов'язаний із аналізом-упізнаванням і розумінням. Саме вміння сприймати текст створюють міцний фундамент для його адекватного розуміння, що і доведено науковими дослідженнями психологів В. Артемова, М. Жинкіна, І. Зимньої, С. Рубінштейна, С. Соколова та ін. Розуміння почутого — дуже складна пізнавальна операція осмислення та засвоєння усних висловлювань на підставі сприйняття їх семантичного змісту. Розуміння передбачає опору на різноманітні мисленнєві операції та попередній досвід людини.

Запам'ятовування передбачає збереження та подальше відтворення інформації. Відповідно до часу зберігання інформації виділяють пам'ять *короткотривалу* (вона є майже повністю автоматичною і спрацьовує навіть без свідомої установки), *оперативну* (здійяна під час виконання певної діяльності) і *тривалу* (починає працювати вже за дві години після виконання діяльності). Обсяг оперативної пам'яті є досить незначним і становить 7 ± 2 одиниці, що і визначає оптимальний обсяг речень.

На процеси запам'ятовування й відтворення почутого значною мірою впливають настрої реципієнта, його зацікавленість, бажання й попередні знання.

3. Особливості підготовки до проходження тестів секції «Listening»

1. Фонове слухання vs усвідомлене слухання

Усі знають, що для того, щоб навчитися сприймати інформацію на слух, треба багато слухати. Тому деякі кандидати закачують собі в плеєр аудіокнижки й слухають їх дорогою на роботу в маршрутці або в метро. Хтось вважає за краще вибрати лекції або фільм і слухати їх під час хатніх справ. Хтось слухає радіопередачі англійською, коли веде автівку. Цим прийомом не можна нехтувати, оскільки навіть якщо ви слухаєте щось краєм вуха, інформація все одно записується на підкірку й мозок зникає до англійської мови. Проте цього недостатньо, якщо ми говоримо про прицільну підготовку до іспитів. Навіть якщо ви слухаєте щось англійською 24 години на добу, але у фоновому режимі — усе одно треба регулярно сидати й тренувати зосереджене, концентроване слухання. Коли ви складаєте IELTS або TOEFL, мало зрозуміти, про що йдеться в цілому. Як правило, вашим завданням буде вловити деталі й точно зрозуміти якісь дату, число, конкретний факт. Відповідно саме цю навичку треба тренувати під час підготовки до іспитів. Тому слухайте не лише фоном, але й вибирайте аудіювання із завданнями, коли після прослуховування треба відповісти на запитання або заповнити пропуски.

2. Не слухайте нудних текстів

Для практики аудіювання вибирайте такі тексти, які вам цікаві. Річ у тому, що керувати своєю увагою дуже важко. Не вдається зусиллям волі змусити себе слухати нудний текст. Мозок на певному етапі може просто відволіктися від тексту й зайнятися своїми

справами. Зазвичай своїх справ у мозку мільйон: він може зануритися в спогади, або почати складати список покупок, програвати в ролях важливий діалог, або рахувати кількість смужок на шпалерах. Вам така зайнятість і не снилася. А аудіозапис, між тим, іде собі абсолютно повз вас, перетворюючись на білий шум. Що в цьому поганого? Самообман. Вам здається, що ви зробили корисну справу — послушали аудіювання, позаймалися англійською, поготувалися до IELTS або TOEFL. А насправді ви помріяли під звуки прибою. І тільки в тому разі, якщо текст цікавий, фокус уваги залишається на змісті аудіотексту. І тоді ви дійсно слухаєте текст.

3. Слухайте живу англійську

Попри те, що виконувати аудіювання, до якого є завдання в підручнику, — це дуже важливо, іноді добре слухати й живу, реальну англійську, не адаптовану під іноземця. Прекрасний спосіб поєднати приємне з корисним — короткометражне кіно. Дивіться також ток-шоу, промови президента, серіал, лекцію професора філософії з Оксфорда — усе це внесе різноманітність у словниковий запас і кругозір.

4. Ознайомтеся з акцентами

Оскільки тест IELTS був розроблений Британською Радою спільно з Кембриджським університетом, він, звичайно, заточений під британський варіант англійської мови. Якщо ви схильні до американської англійської, розумієте її краще й самі говорите з таким акцентом, то не зайвим буде ознайомитися з різницею між американською й британською вимовою.

5. Комплексний підхід

У наш час мультитаскінгом нікого не здивуєш. Це стало нашою життєвою нормою — поєднувати декілька завдань і витискати з одного виду діяльності максимум. Пропоную спосіб, за допомогою якого можна й навички аудіювання поліпшити, і засвоїти саме такий словниковий запас, який буде вам дуже потрібний для складання IELTS Academic та TOEFL. Дивіться й слухайте лекції на TED. Вибирайте різноманітні лекції: на соціологічну тематику, з біології, про роботів, про засвоєння мов, про те, як працює мозок, про комах, космос, чорні діри. Слухайте спочатку без перекладу й субтитрів, потім умикайте субтитри, перекладайте незнайомі терміни, і слухайте ще раз — знову без субтитрів.

3. Методика виконання завдань секції «Listening»

У цій секції мовних іспитів вам можуть зустрітися такі типи питань:

- *multiple choice;*
- *short-answer questions;*
- *sentence completion;*
- *notes / summary / diagram / flow chart / table completion;*
- *labelling a diagram which has numbered parts;*
- *classification;*
- *matching.*

Тепер поговоримо про нюанси завдань секції «Listening». Можна відзначити декілька основних моментів, на які варто звернути увагу:

- Уважно читайте завдання. Якщо сказано вписати в пропуски не більш ніж два слова, не пишть більше двох слів.
- Намагайтеся передбачити відповіді. Думайте заздалегідь про те, що ви можете почути, шукайте в мові тих, хто говорить, ключові слова.
- Шукайте синоніми. Як правило, ключове слово в запитанні не траплятиметься в тексті самого аудіювання. Усі ключові поняття будуть перефразовані.
- Звертайте увагу на написання. Навіть якщо ви почули все правильно, але, заповнюючи бланк із відповідями, припустилися помилки в слові, бал не зараховують.
- Якщо ви не вловили сенс якоїсь фрази, не можете відповісти на одне запитання, не застрягайте на ньому, ідіть далі, швидко перемикайтеся на наступне.
- Пам'ятайте: запис вмикають тільки раз. Немає можливості повторно послухати.
- Використайте паузи між секціями, щоб прочитати запитання до наступного уривка.
- Залишайтеся сконцентрованими.

За матеріалами сайту: <https://greenforest.com.ua/ua/journal/read/ielts-listening> — а також статті: *Божко О. П. Формування в учнів аудіативних умінь як складової текстотвірної компетентності.* — Режим доступу: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN22/13bopstk.pdf>.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання:

- вивчити конспект лекції.